

Gemeente Midden-Delfland

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Leeswijzer.....	4
Tot slot	4
Externe ontwikkelingen	5
Algemeen financieel beeld.....	6
Financieel uitgangspunt & kader begr. 2026 - 2029	7
Financieel perspectief	9
Algemene uitkering.....	11
Ontwikkelingen	15
Programma 1 Vitale dorpen in Midden-Delfland	16
Programma 2 Bestuur en veiligheid.....	19
Programma 3 Beheer, verkeer en milieu	22
Programma 4 Onderwijs	27
Programma 5 Sociaal domein en welzijn	30
Programma 6 Economische en sociale zaken	35
Programma 7 RO, ontwikkeling en wonen	39
Bedrijfsvoering	44
Investeringskredieten	55
Weerstandvermogen.....	56
Totaaloverzicht	57

Voorwoord

Hierbij ontvangt u de Kadernota 2026-2029. Deze Kadernota geeft u inzicht in de ontwikkelingen en de opgaven waar we voor staan. De Kadernota biedt de gemeenteraad een belangrijk en constructief moment om richting te geven aan de begroting. Het stelt de raad in staat om beleidsmatige en financiële keuzes in samenhang en op tijd te maken.

Daarmee vormt de Kadernota een krachtig fundament onder de Programmabegroting 2026. We stellen deze keuzes voor op basis van een gedeelde koers: de ambities uit het collegewerkprogramma en de Toekomstvisie Midden-Delfland 2050 geven ons richting en houvast. Ze helpen ons focus te houden, ook in een werkelijkheid die ons uitdaagt met grote en serieuze opgaven waarvoor eenvoudige oplossingen ontbreken. Kenmerkend voor deze Kadernota is de financiële opgave die we hebben. Dit kleurt de Kadernota en maakt deze tot een bijzondere.

Grote en serieuze opgaven waar eenvoudige oplossingen voor ontbreken

In de voorliggende kadernota presenteren wij een financieel perspectief dat in de komende jaren somber aandoet. Liever hadden we een makkelijkere boodschap gebracht en een scenario geschetst waarin al onze ambities optimaal tot leven komen. De realiteit is helaas anders. De gemeentelijke middelen zijn beperkt en de kosten stijgen, mede door de druk die landelijke en regionale ontwikkelingen op onze begroting uitoefenen.

De invloed van verschillende maatschappelijke ontwikkelingen op ons gemeentelijk bestuur is daarbij groot. De vergrijzing van de bevolking, klimaatverandering en de decentralisatie van zorgtaken stellen ons voor uitdagingen; de zorg voor een groeiende groep ouderen, de transitie naar een duurzamere samenleving en het bieden van passende ondersteuning aan kwetsbare groepen. Grote en serieuze opgaven waar eenvoudige oplossingen voor ontbreken en die drukken op een toch al krappe begroting.

Dit financiële beeld is niet uniek in Nederland, veel en steeds meer gemeenten hebben moeite om hun begroting structureel rond te krijgen. Het kabinet is uit verschillende hoeken opgeroepen om de voorgenomen bezuiniging op het gemeentefonds terug te draaien en te zorgen voor meer structurele in plaats van incidentele financiering. Toch hebben we ons op dit moment te verhouden tot de werkelijkheid en moeten we met de middelen die er nu zijn de juiste keuzes maken voor Midden-Delfland.

We kiezen ervoor om met de beschikbare middelen onze identiteit te onderstrepen

Hoewel het financieel perspectief uitdagend is, kiezen we ervoor om met de beschikbare middelen onze identiteit te onderstrepen. Door het maken van weloverwogen keuzes kunnen we onze typerende elementen versterken zodat we naast het uitvoeren van onze wettelijke taken ook echt Midden-Delfland kunnen blijven. Dat betekent dat; we de stevige sociale cohesie in stand willen houden, we initiatieven faciliteren die de leefbaarheid vergroten, we ons inzetten voor behoud en versterking van het Bijzonder Provinciaal Landschap en we een scherp oog hebben voor het handhaven van de veiligheid. Maar ook dat we ons blijven inspannen om het woningtekort terug te dringen.

Uiteraard zijn de ambities die de basis vormen van onze gemeentelijke dienstverlening het uitgangspunt. Zo hebben we onverminderd oog voor inwoners en ondernemers en proberen we aan te sluiten bij wat er nodig is. Ook blijven we alert op de veranderende vraag vanuit de samenleving, onze dienstverlening stemmen we hierop af. Gehoord worden en betrokkenheid zijn hiervoor belangrijke pijlers. Hier investeren we in met gesprekken en voorlichting. Vanzelfsprekend hebben we daarbij aandacht voor de voortgang van de door de raad gestelde doelen.

De huidige context maakt dat we ons beperkt voelen en dat we ons bewust zijn van het feit dat we keuzes moeten maken. Dat dit niet altijd makkelijke keuzes zijn, is evident. Toch slaan wij met vertrouwen deze richting in zodat Midden-Delfland ook in de toekomst sociaal, veilig, groen en leefbaar blijft.

Een bijzondere Kadernota met bezuinigingsmaatregelen

Het blijft ons doel om de Begroting 2026 sluitend te maken. Dit vraagt ingrijpende keuzes. Als het niet lukt om de Begroting 2026 sluitend te maken, dan richten we ons op een financieel positief meerjarenperspectief, waarbij de begroting in elk geval in 2029 (reëel) sluitend is. Deze Kadernota is hiertoe de eerste stap. Afhankelijk van de keuzes die worden gemaakt evenals de gevolgen van de meicirculaire, volgt een extra stap tussen behandeling Kadernota en het gereedmaken van de begroting.

Het afgelopen jaar hebben we gewerkt aan allerlei maatregelen om te komen tot een sluitende begroting. We willen voorkomen dat er keuzes gemaakt worden die niet makkelijk te herstellen zijn en die een lange tijd negatief effect hebben. Dat is echter niet meer realistisch. We nodigen de raad nadrukkelijk uit om als democratisch hart van onze gemeente, vanuit haar waarden en visie, richting te geven aan de keuzes over welke bezuinigingen we wel of niet doorvoeren. Om zo goed mogelijk inzicht te geven in de gevolgen, zijn de maatregelen toegevoegd. Ook ontvangt u het overzicht van maatregelen die we wel hebben overwogen, maar niet aan u voorstellen.

Dit maakt deze Kadernota een uitzondering op het reguliere proces en ook meteen een spannende. De raad heeft een duidelijk oproep gedaan om het debat over bezuinigingen in de openbaarheid te voeren. Dat kan op deze manier tijdens de behandeling van de kadernota en indien nodig ook nog bij de behandeling van de begroting.

Leeswijzer

De Kadernota begint met een algemeen hoofdstuk over belangrijke externe ontwikkelingen. Daarna leest u over het financiële beeld. Hierin staan de kaders die we voorleggen ter goedkeuring en het financieel meerjarenbeeld met uitleg. Informatie over de algemene uitkering leest u hierin ook. De gevolgen van de meicirculaire staan hierin nog niet. Deze zijn ten tijde van het aanbieden van deze Kadernota nog niet bekend.

Het laatste deel van het 'algemeen financieel beeld' bevat alle ontwikkelingen en taken die nu bekend en relevant zijn voor het meerjarenbeeld. De indeling is per programma, zodat de verbinding met de begroting duidelijk is. Ook hier leest u terughoudendheid. De financiële opgave is dusdanig fors dat het ons beperkt in mogelijkheden om ontwikkelingen vorm te geven. Per programma leest u in twee tabellen zowel de autonome mutaties die nu bekend zijn als een weergave van de voorgestelde bezuinigingen bij het programma. De voorgestelde maatregelen met toelichting zijn bijgesloten als bijlage A bij deze nota.

Tot slot

Vitale dorpen, een duurzaam landschap, een menselijke samenleving en een dienstverlenende gemeente; onze ambities uit het collegewerkprogramma blijven onverminderd van kracht. De financiële beperking daagt ons echter wel uit. Dit vereist scherpe keuzes, maar we zijn vastbesloten deze in lijn met onze ambities samen met u als gemeenteraad tot een goed einde te brengen. Tijdens de zomerperiode werken we aan een reëel sluitende begroting op basis van de kaders en uitgangspunten die u ons meegeeft en de keuzes die u maakt in de bezuinigingsopgave.

Met vriendelijke groet,

Het college van burgemeester en wethouders van Midden-Delfland

Externe ontwikkelingen

Macro-economische vooruitzichten

In dit hoofdstuk bespreken we een aantal economische vooruitzichten voor Nederland. Deze ontwikkelingen zijn overgenomen uit het Centraal Economisch Plan 2025 van het CPB. Het geeft in grote lijnen de context weer voor onze gemeente maar is niet een-op-een te vertalen naar de economische vooruitzichten voor Midden-Delfland.

Economische ontwikkeling 2025-2026

Geopolitieke onrust zorgt momenteel voor extra onzekerheid; deze is in beperkte mate in de raming meegenomen. Volgens de huidige verwachting groeit de koopkracht in 2025 en 2026 en neemt de armoede af. Het economisch beeld voor de middellange termijn is gunstiger dan eerder verwacht, door een hogere arbeidsparticipatie en lagere werkloosheid. De overheidsfinanciën vallen daardoor ook beter uit, al neemt het tekort op middellange termijn nog steeds toe.

Het CPB heeft op 26 februari het Centraal Economisch Plan (CEP) gepubliceerd met vooruitzichten voor de economie en de overheidsfinanciën. In deze raming is ook een verkenning tot 2033 opgenomen. Geopolitieke ontwikkelingen maken de economische situatie echter onzeker. Sinds het aantreden van een nieuwe Amerikaanse regering is de voorspelbaarheid van politieke beslissingen afgenomen en zijn disruptieve veranderingen mogelijk op het terrein van handel en internationale samenwerking.

Het overheidssaldo verslechtert op middellange termijn doordat de uitgaven meer toenemen dan de inkomsten, die min of meer de groei van het bbp volgen. Dit komt vooral door oplopende kosten voor de zorg en sociale zekerheid (mede door vergrijzing) en stijgende rente-uitgaven. In 2028 bedraagt het saldo -1,7% van het bbp, in 2033 -2,9% van het bbp. Doordat het aantal werkenden duidelijk hoger is dan eerder geraamd, ontwikkelen ook de overheidsfinanciën zich gunstiger.

Economie groeit gematigd

Het bbp groeit in 2025 met 1,9% en in 2026 met 1,5%. Vooral huishoudens en de overheid stimuleren de groei doordat ze meer besteden. Op de middellange termijn groeit de economie sterker dan eerder geraamd. Doordat meer jongeren en meer ouderen van rond de pensioenleeftijd werken, is het arbeidsaanbod hoger. Ook blijft de werkloosheid lager. Wel verwachten we dat de productiviteitsgroei in deze periode laag blijft.

Koopkracht en armoede

De koopkracht groeit de komende jaren, omdat de loongroei hoger ligt dan de inflatie. Ook lastenverlichting uit het Hoofdlijnenakkoord draagt bij aan de toenemende koopkracht. Hierdoor neemt ook de armoede af, van 3,5% in 2024 naar 2,9% in 2026. De inflatie daalt, maar blijft nog een aantal jaren hoger dan 2%, doordat de lonen blijven stijgen en door effecten van beleid zoals de btw-verhoging.

Algemeen financieel beeld

Financieel uitgangspunt & kader begr. 2026 - 2029

Zoals genoemd in het Coalitieakkoord op hoofdlijnen 2022-2026 voeren wij een duurzaam financieel beleid met een structureel financieel sluitende begroting. Structurele uitgaven dekken wij met structurele inkomsten. Hierbij hanteren wij het principe dat de gemeente het geld beheert namens de samenleving. Daarom ook streven we ook naar een beperkte ontwikkeling van de lastendruk voor onze inwoners, verenigingen en bedrijven.

Middelen die het weerstandsvermogen en de budgetbehoefte overstijgen, kunnen ingezet worden voor de samenleving. We behouden daarbij het streven naar een weerstandsvermogen met een ratio die zich minimaal tussen de 1,0 en 1,4 (dit kwalificeert als 'voldoende') bevindt.

Om in aanmerking te komen voor repressief toezicht door de provincie moet sprake zijn van een sluitende Begroting 2026 of anders een sluitend meerjarenperspectief 2027-2029. Wij streven in beginsel naar een structureel sluitende begroting voor alle jaren. Echter, op basis van de (voorlopige) begrotingsaldi in deze Kadernota 2026-2029 is het 'vertrekpunt' voor al van deze jaren negatief. Voor een groot deel is dit het gevolg van het (nog altijd) uitblijven van een volledige en structurele compensatie door het Rijk van gemeentelijke taken (zie verder onder 'Financieel perspectief').

Hoewel wij altijd streven naar een structureel sluitende meerjarenbegroting, ligt onze focus eerst op een sluitende Begroting 2026. Mocht dit niet haalbaar blijken, zetten we in op een sluitend meerjarenperspectief 2027-2029, waarbij in elk geval 2029 structureel sluitend is.

Voor de Begroting 2026-2029 hanteren wij de volgende kaders:

- a) De Begroting 2026 is materieel in evenwicht (ofwel: reëel sluitend); structurele lasten worden gedekt door structurele baten.
- b) Wanneer de Begroting 2026 niet sluitend kan worden, is in elk geval het begrotingsjaar 2029 materieel in evenwicht.
- c) Hoewel ons dit tijdelijk, vanuit het Bestuurlijk Overleg Financiële Verhoudingen (BOFv), is toegestaan zien we *in principe* af van het structureel inzetten van reserves voor een sluitende begroting.
- d) Incidentele lasten kunnen gedekt worden door incidentele baten (veelal door onttrekking aan de algemene reserve).
- e) Wij baseren ons in de Begroting 2026 en MJP 2027-2029 op de prijsindex uit de meicirculaire *.
- f) De Begroting 2026 en MJP 2027-2029 bevat geen taakstellingen of stelposten**.
- g) De Begroting 2026 en MJP 2027-2029 bevat in beginsel voortzetting van bestaand beleid en projecten en werkzaamheden opgenomen in het collegewerkprogramma.
- h) Uitgangspunt voor de OZB is een structurele opbrengststijging van 3% per jaar + een incidentele extra stijging van 2%. ***
- i) Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing stijgen de tarieven niet meer dan voor kostendekkendheid noodzakelijk. ****

j) Voor de toeristenbelasting blijven de tarieven van 2025 in 2026 gehandhaafd*****:

- € 1,00 per overnachting per persoon in een kampeermiddel.
- € 1,50 per overnachting per persoon voor een overnachting in een inrichting niet zijnde een kampeermiddel.

* Voor de prijsontwikkeling hanteren wij, indien van toepassing, het Nationale consumentenprijsindex (cpi). Voor de loonontwikkeling hanteren wij de (verwacht binnenkort vast te stellen) CAO. Deze halen wij uit de meicirculaire 2025. De gevolgen van de meicirculaire zijn op het moment van aanbieden van deze Kadernota nog niet bekend.

** Wij hanteren geen stelposten tenzij deze uitdrukkelijk als mogelijkheid aangegeven worden door bijvoorbeeld de VNG.

*** Tijdens de behandeling van de Kadernota en begroting 2025 heeft de raad gesproken over het handhaven van de structurele opbrengststijging van 3%. Dit is de bestendige lijn om evenwichtige lokale lastendruk en opbrengst te bereiken. Wij stellen daar bovenop nu een extra incidentele stijging van 2% voor gezien onze huidige financiële positie.

**** Voor het tarief rioolheffing 2026 betekent dit een indexering van het tarief voor 2025. Voor de afvalstoffenheffing zal een forsere stijging nodig zijn. De hoogte van de stijging is onder meer afhankelijk van de haalbaarheid van invoering Restafvaltarief per 1 januari 2026.

***** Bij de maatregelen ziet u wel het voorstel tot verhoging vanaf 2027. De raad heeft bij de invoering van de toeristenbelasting' (onder meer) besloten dat tarieven voor 2 jaar worden vastgesteld. Daarom stellen wij u geen wijziging voor 2026. Hiermee geeft u zekerheid aan de ondernemers die de toeristenbelasting moeten incasseren en afdragen. Voor 2027 stellen wij u volgend jaar een absolute tariefstijging voor en voor 2028 en verder een indexering van de tarieven.

Financieel perspectief

De jaarschijven 2026-2028 uit de Begroting 2025 en MJP 2026-2028 (gecorrigeerd met tussentijdse begrotingswijzigingen) vormen de basis voor de Begroting 2026 en MJP 2027-2029 (I). De tussentijdse begrotingswijzigingen betreffen de afzonderlijke raadsvoorstellen voor het Begrotingsjaar 2025 en de periodieke begrotingswijzigingen.

Ten opzichte van die stand zijn er besluiten met financiële consequenties die verwerkt moeten worden (reguliere mutaties) alsmede de voorgestelde bezuinigingen (via fiches). Al deze mutaties zijn in deze Kadernota verwerkt in de betreffende programma's. De fiches van de voorgestelde bezuinigingen zijn tevens als bijlage A opgenomen. Als bijlage B ziet u het overzicht van fiches waarvan u wordt voorgesteld om deze *niet* te verwerken. Bij enkele van deze fiches leest u ook de ambtelijke overwegingen en toelichting. Wij geven u dit overzicht om volledig transparant te zijn in onze overwegingen.

Dit leidt tot onderstaande saldi als vertrekpunt voor de Begroting 2026 en MJP 2027-2029.

		2026	2027	2028	2029
I)	Beginstand begroting 2026-2029	€ 2.324.382	€ 2.339.814	€ 2.339.814	€ 2.150.515
II)	Mutaties kadernota regulier	€ 479.478	€ 919.959	€ 1.364.033	€ 1.393.817
III)	Mutaties kadernota fiches/bezuiniging	€ - 2.294.420	€ - 3.323.820	€ - 3.466.837	€ - 3.350.975
IV)	Stand kadernota 2026-2029	€ 509.440	€ - 64.047	€ 237.010	€ 193.357

(Een positief saldo is nadelig)

Waar wij eerder al een structureel somber beeld vanaf 2026 voorzagen, diende dit zich na de Voorjaarsnota 2024 van het Rijk al in 2025 aan. Daarom zijn reeds voor de begroting 2025 bezuinigingsvoorstellen gedaan en besloten. Hoewel een aantal van deze maatregelen ook effect hadden op het meerjarenperspectief, was dit niet voldoende om ook de jaren vanaf 2026 structureel te sluiten.

Onze focus lag begin dit jaar op het (reëel) sluitend maken van de Begroting 2026. Voor alle jaren zijn we aan de slag gegaan met de voorbereiding op bezuinigingen/ombuigingen. Het reëel sluitend maken van de Begroting 2026 is daarbij onveranderd de doelstelling, maar dit is veel moeilijker en ingrijpender geworden dan eerder voorzien. Zoals we al herhaaldelijk hebben benoemd, willen we daarbij voorkomen dat keuzes gemaakt moeten worden die niet makkelijk te herstellen zijn en langdurig negatief effect hebben. Wanneer dit betekent dat een reëel sluitende Begroting 2026 hierdoor niet haalbaar is, stellen we u voor om de doelstelling te wijzigen in een (financieel) positief meerjarenperspectief, waarbij in elk geval 2029 (reëel) sluitend is.

Afgelopen jaren hebben de VNG en gemeenten zelf nadrukkelijk kenbaar gemaakt dat taken en middelen in balans moeten zijn. Toegezegd is dat in de Voorjaarsnota van het rijk extra middelen voor gemeenten zijn opgenomen. Enerzijds voor een gedeeltelijke demping van het 'ravijnjaar' en anderzijds als tegemoetkoming voor kosten jeugdzorg. Wat dit precies betekent voor onze

gemeente, wordt pas duidelijk bij de meicirculaire. Deze circulaire is zeer relevant en voor de begroting van het opvolgend jaar. Los daarvan is van belang dat wij ook zelf blijven werken aan onze eigen uitvoeringskracht.

Op het moment van aanbieden van deze Kadernota, zijn de gevolgen van de meicirculaire nog niet bekend. Deze informatie ontvangt u dus separaat en zo snel als dat mogelijk is. Onder 'Algemene uitkering' leest u meer.

Algemene uitkering

De gevolgen van de meicirculaire 2025 op basis van de Voorjaarsnota 2025 van het Rijk zijn op het moment van aanbieden van deze Kadernota nog niet bekend.

Hierin worden gemeenten geïnformeerd over de wijzigingen van het gemeentefonds naar aanleiding van de Voorjaarsnota 2025 van het Rijk. Het gemeentefonds kent een algemene uitkering en decentralisatie-uitkeringen (waaronder ook integratie-uitkeringen). De algemene uitkering wordt jaarlijks geïndexeerd. Die indexatie bestaat uit het accres, waaronder ook aanvullende niet-taakgebonden kortingen en toevoegingen aan de algemene uitkering. Het accres exclusief deze kortingen en toevoegingen is te splitsen in een volume-accres en een prijs-accres die volgens een methodiek worden berekend. Door taakmutaties vinden wijzigingen van de algemene uitkering plaats.

De plannen betekenen voor de eerste twee jaren een verlichting van de bezuinigingsopgave van gemeenten. Maar dat betekent niet dat alle bezuinigingstrajecten direct de ijskast in kunnen.

Allereerst maakt het kabinet een bedrag beschikbaar om de terugval in het gemeentefonds te dempen. Ook draagt het Rijk bij aan de tekorten voor de jeugdzorg en worden de gemeenten pas met ingang van 2028 aangeslagen voor de maatregelen in het kader van de Hervormingsagenda Jeugd. Daar staat wel tegenover dat die taakstelling vanaf 2028 geen € 1 miljard bedraagt, zoals tot nu toe het geval was, maar € 1,5 miljard. Voor de eerste twee jaren is dit een flinke verlichting van de bezuinigingsopgave, maar bezuinigen blijft nodig. Daar komt bij dat de financiële zorgen vanaf 2028, met name bij de jeugdzorg, alleen maar toenemen.

Compensatie Ravijnjaar en Jeugd

2026: het Ravijnjaar. In 2026 daalt daalt de vergoeding van het Rijk aan de gemeenten met ongeveer € 2,3 miljard door een aantal systeemaanpassingen in de algemene uitkering. Per saldo gaat het om bijna 3% van de totale uitgaven van de gemeenten. Veel gemeenten zitten nu midden in de uitvoering van de bezuinigingstrajecten en keken reikhalzend uit naar deze voorjaarsnota. Op basis van de nieuwe plannen kunnen zij bezuinigingstrajecten aanpassen of hoeven ze zelfs minder rigoreus te bezuinigen.

Het Rijk compenseert de terugval van het gemeentefonds in 2026 structureel met ongeveer € 400 miljoen. Voor een gemiddelde gemeente van ongeveer 40.000 inwoners betekent dit een effect van circa € 800.000 structureel.

De commissie-Van Ark berekende in haar rapport 'Groeipijn' dat het tekort op de jeugdzorg oploopt tot € 828 miljoen in 2024.

Via de voorjaarsnota neemt het Rijk in de komende jaren de helft van het tekort voor zijn rekening. Dat betekent dat er met ingang van 2025 € 414 miljoen wordt toegevoegd aan het gemeentefonds.

Verzachten van het ingroeipad van de Hervormingsagenda Jeugd

In 2021 concludeerde een arbitragecommissie dat de gemeenten moesten worden gecompenseerd voor de tekorten in de jeugdzorg. Per saldo betrof het een compensatie van € 1,8 miljard. De maatregelen die in de Hervormingsagenda Jeugd worden uitgewerkt, moeten tot een kostenbesparing van ongeveer € 1 miljard leiden. De volledige besparing wordt nu opgeschoven en hoeft pas met ingang van 2028 te worden gerealiseerd, in plaats van in 2026.

Voor een gemiddelde gemeente van 40.000 inwoners betekent dit voor 2026 en 2027 een verlichting van de taakstelling van ongeveer € 1 miljoen. Gemeenten die hun taakstelling voor 2026 en 2027 al hadden gerealiseerd, kunnen dit bedrag ten gunste brengen van de algemene middelen. Voor de meeste gemeenten was het echter al een opgave om de taakstelling voor 2025 in te vullen met structurele maatregelen. Deze gemeenten krijgen nu twee jaar uitstel om de verhoogde taakstelling te realiseren. De nieuwe reeks van de te realiseren maatregelen uit hoofde van de Hervormingsagenda ziet er als volgt uit.

Eigen bijdrage jeugdzorg

Met ingang van 1 januari 2028 wordt er een eigen bijdrage ingevoerd voor de mensen die jeugdzorg ontvangen. Deze maatregel moet € 260 miljoen opleveren. Het gemeentefonds wordt hiervoor gekort. De verwachting is dat dit voor de gemeenten budgettair neutraal zal uitvallen.

Sturen op de trajectduur van de jeugdzorg

In de voorjaarsnota staat dat Rijk en gemeenten met de sector afspraken gaan maken over betere sturing op de trajectduur. Deze afspraken moeten met ingang van 2028 een besparing opleveren van € 68 miljoen.

Indexeren opbrengst Hervormingsagenda

De besparingsopgave van de Hervormingsagenda is berekend op het prijs- en volumepeil 2019. Nu het grootste deel van deze maatregelen in 2028 ingaan, gaat het Rijk uit van een groter besparingspotentieel. Zowel het volume- als het prijspeil is namelijk toegenomen ten opzichte van 2019. Het Rijk gaat uit van een extra besparingspotentieel van € 507 miljoen.

Forse resterende opgave Hervormingsagenda Jeugd vanaf 2028

Gemeenten die de lijn van de voorjaarsnota volgen en ervoor kiezen om de taakstelling bij de jeugdzorg te leggen, zullen zich moeten voorbereiden op het nemen van stevige maatregelen. In 2028 is de taakstelling € 1,2 miljard hoger dan in 2025. Voor een gemiddelde gemeente van 40.000 inwoners betekent dit dat er in 2028 voor ongeveer € 2,4 miljoen aan extra besparingen moeten zijn gerealiseerd ten opzichte van 2025. Daar komt de inkomstentaakstelling nog bovenop, al is de verwachting dat die budgettair neutraal uitvalt voor gemeenten.

Financieringsarrangement WMO

Doordat de vergrijzing de komende jaren toeneemt, stijgt naar verwachting het beroep op de WMO ook. Rijk en gemeenten zijn in gesprek over een nieuw financieringsarrangement voor de WMO. Daartoe wordt ieder jaar € 75 miljoen structureel aan het gemeentefonds toegevoegd. Hierdoor ontstaat een oplopende reeks. Ook voor 2029 wordt weer € 75 miljoen structureel aan het gemeentefonds toegevoegd. In de voorjaarsnota van 2024 was hier al rekening mee gehouden.

Accres gemeentefonds

Bbp-systematiek

De jaarlijkse groei van het gemeentefonds, het 'accres', is vanaf 2024 niet meer gekoppeld aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven, maar aan de ontwikkeling van de economie (het bruto binnenlands product; bbp). Zo zou een stabielere groei worden bewerkstelligd ten opzichte van de oude systematiek. De normering wordt gesplitst in een volumedeel en een prijsdeel. Het volumedeel

wordt gebaseerd op een 8-jaars historisch gemiddelde van het bbp. Het prijsdeel is gebaseerd op de prijsontwikkeling (inflatie) van het bbp van het lopende jaar.

Risico van verdringing

Grofweg is te zeggen dat gemeenten het volumedeel kunnen aanwenden om de hogere kosten op te vangen die samenhangen met bevolkingsgroei, kwaliteitsverbeteringen en beleidsintensiveringen. Het prijsdeel kunnen ze aanwenden om de kosten van loon- en prijsstijgingen op te vangen. Nu loopt de prijsontwikkeling van het bbp echter achter bij de gemiddelde inflatie waar gemeenten mee geconfronteerd worden. In dat geval moeten gemeenten het volumedeel aanwenden om de inflatie te bekostigen of aanvullend bezuinigen.

Een hogere inflatievergoeding in 2025

De accrescijfers zijn geactualiseerd op basis van de recentste cijfers van het Centraal Planbureau (maart 2025). De inflatie voor 2025 valt bijna 1% hoger uit dan in de miljoenennota in september werd voorzien. Dat leidt tot een hogere inflatievergoeding voor gemeenten.

Toezichthouders: tenminste het prijsdeel bbp gebruiken voor inflatievergoeding

De provinciale toezichthouders stellen als eis dat de loon- en prijsstijging in de komende gemeentebegroting tenminste gebaseerd is op het prijsdeel van het bbp. Voor 2026 bedraagt dit 2,74%. Gemeenten die van mening zijn dat de koopkracht van hun lopende begroting 2025 op orde is, bijvoorbeeld omdat ze eerder al met een hoger percentage hebben gerekend, kunnen de hogere vergoeding voor 2025, die structureel doorwerkt, inzetten ten gunste van de algemene middelen. Gemeenten die zich dit jaar geconfronteerd zien met hogere loon- en prijsstijgingen dan waarvoor ze zijn gecompenseerd of die intern en met hun verbonden partijen en subsidiepartners nacalculatieafspraken hebben gemaakt, kunnen de hogere vergoeding daarvoor inzetten. Zij kunnen dit dus niet ten gunste van de algemene middelen brengen. Een goede analyse is hiervoor cruciaal.

Mutatie prijsdeel accres in euro's

Zoals de tabel met de percentages al liet zien, heeft de mutatie van het prijsdeel vooral een effect in 2025. Dit werkt structureel door naar latere jaren. Het gaat hierbij om een bedrag van gemiddeld € 350 miljoen. Voor een gemiddelde gemeente van 40.000 inwoners gaat het hier om een bedrag van ongeveer € 700.000 structureel.

Afrekening btwcompensatiefonds

Gemeenten kunnen de btw die ze betalen declareren bij het btw-compensatiefonds. Dit fonds kent een plafond. Als gemeenten meer declareren dan in het fonds beschikbaar is, wordt het resterende bedrag betaald uit het gemeentefonds. Declareren ze minder, dan vloeit het overblijvende deel terug naar het gemeentefonds.

De verwachting is dat er de komende jaren geld overblijft in het btw-compensatiefonds en dat er dus een bedrag wordt gestort in het gemeentefonds. Van de toezichthouders mogen de gemeenten daar in hun meerjarenbegroting rekening mee houden. Ze mogen het laatst gerealiseerde voordeel (op dit moment 2023) doortrekken in hun meerjarenbegroting. Voor de gemeenten die dit bedrag volledig hebben ingeboekt, heeft de voorjaarsnota slecht nieuws. Er blijft in 2024 € 241 miljoen minder over dan in 2023. Dat betekent ook dat gemeenten een minder hoog voordeel mogen inboeken in hun meerjarenbegroting. Een gemiddelde gemeente van 40.000 inwoners die de maximale norm structureel heeft ingeboekt, moet nu een structurele tegenvaller noteren van bijna € 500.000.

Ontwikkelingen

Hieronder leest u de ontwikkelingen waar wij nu en in de komende periode invulling aan willen geven. Soms zijn deze ontwikkelingen al financieel te vertalen, dan leest u dat onderaan in het betreffende programma in een financieel staatje. Per programma staat zowel een tabel met zogenaamde autonome mutaties, als een tabel met daarin de voorgestelde bezuinigingsmaatregelen. Een toelichting op de voorgestelde bezuinigingen leest u in bijlage A bij deze kadernota.

We gebruiken de indeling van de programmabegroting, zodat duidelijker de link te maken is met bijgevoegd financieel overzicht en met de meerjarenbegroting. Dat laat onverminderd dat veel van de genoemde ontwikkelingen programma overstijgend zijn.

Programma 1 Vitale dorpen in Midden-Delfland

Hernieuwde focus en energie op dorpen en landschap

Midden-Delfland is een groene gemeente met een unieke positie als groen gebied in een stedelijke omgeving. In de afgelopen twintig jaar is gekoesterd en ontwikkeld wat Midden-Delfland uniek maakt. Het landschap, de fijnschaligheid en de prettige manier van leven.

De bevestiging van het belang van deze eigenschappen vinden wij in het Cittaslow-lidmaatschap en de toekenning van de status 'Bijzonder Provinciaal Landschap'. De kwaliteiten komen ook terug in de speerpunten van de gebiedsvisie Midden-Delfland 2025. Samen met onze inwoners, ondernemers en verenigingen zetten we ons met hernieuwde focus en energie in voor onze dorpen, en ook met onze regionale partners voor ons Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland.

Behouden en versterken van het landschap

Het landschap van Midden-Delfland is belangrijk voor de leefomgeving van onze eigen inwoners en ook voor de regio. Midden-Delfland heeft recreatiegebieden aan de randen van steden, natuurgebieden in het zuidelijke deel en een agrarisch kerngebied. Het behoud en versterking van de kwaliteiten die hiermee samenhangen vereisen een gevarieerde aanpak waarbij de gemeente en partners van de Landschapstafel samenwerken. Er worden verschillende programma's, projecten en initiatieven ontwikkeld om de doelen te bereiken. Het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland blijft een levendig landschap waar mensen kunnen recreëren. Gebiedsmarketing wordt gebruikt om het landschap en de streekproducten bekend te maken en het voortbestaan van Midden-Delfland te bevorderen.

Het duurzame economische verdienmodel voor de landbouw, voornamelijk melkveehouders, in het agrarisch kerngebied is erg belangrijk. Het programma Duurzaam Boer Blijven stimuleert kringlooplandbouw en betaalde landschapsdiensten om de landbouwsector duurzaam te maken en beter aan te laten sluiten bij de stedelijke omgeving. Financiële middelen en de groei van de productie en afzet van lokaal voedsel zijn essentieel om de boeren in staat te stellen goed voor het landschap te zorgen en er meerwaarde uit te halen.

Wij dragen samen met onze partners van de Landschapstafel actief bij aan het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied. Dit programma richt zich op waterbeheer, het versterken van de natuur en biodiversiteit, en het verminderen van broeikasgassen. Het toekomstperspectief van de landbouw speelt een belangrijke rol bij het realiseren van deze maatschappelijke uitdagingen. De gemeente heeft al veel bijdragen geleverd en zal dit ook in de komende jaren blijven doen.

Dorpsvisies

Midden-Delfland heeft levendige dorpen waar men zich jong kan voelen en oud kan worden. Als Cittaslow streven we ernaar dat onze dorpen bloeiende, veilige en sociale dorpen blijven om in te leven, wonen en werken. Ons doel is om de leefbaarheid van de dorpen te stimuleren door te zorgen voor een goede balans in voorzieningen en woningen enerzijds en het behoud van het karakter van het dorp anderzijds. Dit vereist maatwerk. Den Hoorn, Maasland en Schipluiden hebben een eigen identiteit en de inwoners voelen zich verbonden met hun dorp. De uitdaging is om de identiteit en het karakter van de dorpen in het landschap te behouden voor toekomstige generaties. De visie hierop zal voor elk dorp opgesteld worden samen met inwoners, ondernemers en organisaties die een betrokkenheid hebben bij een dorp. De dorpsvisies vormen bouwstenen voor de Omgevingsvisie 2.0.

Een aantal randvoorwaarden is op voorhand al te noemen, mede dankzij het participatietraject van de Toekomstvisie 2050;

- **Wonen;** behoud van jongeren door voldoende woonruimte voor jongeren, en bouwen van woningen voor ouderen zodat betere doorstroming komt en meer passende woonruimte beschikbaar komt voor jongeren en gezinnen. Er is behoefte aan meer appartementen, sociale huurwoningen, vrije sector huurwoningen en betaalbare koopwoningen, zoals ook blijkt uit de Woonvisie 2024-2030.
- **Voorzieningen;** behoud en versterken van voorzieningenniveau voor behoud van een goede woonomgeving;
- **Dorpse sfeer;** de identiteit en verbondenheid met het dorp wordt gekoesterd. Dit wordt bekrachtigd door het karakter van elk afzonderlijk dorp te behouden, realisatie van meer ontmoetingsplekken en bevordering van sociale cohesie. Daarbij krijgen de inwoners meer ruimte om bij te dragen aan hun eigen leefomgeving.
- **Bereikbaarheid;** behoud van het karakter van elk dorp en ons landschap betekent dat niet elke functie in de betreffende kern behouden of gerealiseerd kan worden. We zorgen hierom voor goede onderlinge verbindingen tussen de dorpen en met de omliggende steden. Hiertoe stimuleren wij betere wandel- en fietsverbindingen en openbaar vervoerverbindingen.
- **Duurzaamheid;** bij herstructurering van bestaande buurten en bij nieuwbouw zijn duurzame en klimaatadaptieve maatregelen vanzelfsprekend.

Omgevingsvisie 2.0

Met de opstelling van de Omgevingsvisie 2.0 wordt de ruimtelijke vertaling gemaakt van de landschappelijke kwaliteiten in een actuele regionale context en in verbinding met onze drie dorpen. We doen dit samen met betrokkenen. Dat zijn primair de inwoners maar ook ondernemers, verenigingen, organisaties, buurgemeenten en partners. We hechten immers veel waarde aan een goede relatie en communicatie met hen. De Omgevingsvisie 2.0 zal na het participatietraject uiterlijk in 2026 worden vastgesteld.

Financiële mutaties

Kadernota mutaties regulier

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	2026	2027	2028	2029
Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Kadernota mutaties fiches

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
Lasten		- € 45.000	- € 55.000	- € 55.000	- € 55.000
Subsidie gebiedsmarketing	3	€ 0	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
Aframing budget Midden Delfland / adviezen derden	9	- € 35.000	- € 35.000	- € 35.000	- € 35.000
Aframng subsidiebudget	10	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Baten		- € 155.000	- € 155.000	- € 155.000	- € 155.000
Salaris deels ten laste van IODS	4	- € 90.000	- € 90.000	- € 90.000	- € 90.000
Onderhoud recreatiegebieden deels tlv IODS	5	- € 65.000	- € 65.000	- € 65.000	- € 65.000
Totaal		- € 200.000	- € 210.000	- € 210.000	- € 210.000

Programma 2 Bestuur en veiligheid

Ondermijning

De georganiseerde ondermijnende criminaliteit in Nederland neemt toe. Het gaat dan bijvoorbeeld om drugshandel, hennepeteelt en drugslaboratoria, mensenhandel, malafide (horeca)bedrijven, vastgoedfraude of het witwassen van geld. Het onderwerp ondermijning had tot nu toe een bescheiden plaats in onze gemeentelijke veiligheidsplannen. Van begin augustus 2023 tot 1 maart 2024 hebben we samen met een medewerker van het RIEC ingezet op onder andere het beleidsmatig op orde brengen van de organisatie in de aanpak van ondermijning. In dat kader is er ook een nieuw "plan van aanpak ondermijning Midden-Delfland 2024-2026" opgesteld. In dit plan zetten we met name in op het vergroten van de bewustwording, het versterken van de informatiepositie, het op orde stellen van het beleid en het verbeteren van de integrale samenwerking en aanpak. Dit plan willen we nu daadwerkelijk uitvoeren zodat ons beeld concreter wordt op het gebied van ondermijning in Midden-Delfland. U heeft reeds ingestemd met een budget van € 50.000,- voor 2024 en 2025. In de loop van 2026 kunnen we de afweging maken in welke mate inzet op dit nu onderbelichte aspect structureel nodig is.

Bibob

De Wet Bibob geeft de gemeente de mogelijkheid de achtergrond van een aanvrager van bijvoorbeeld een vergunning, subsidie of vastgoedtransactie met de gemeente te onderzoeken. Als gevaar dreigt dat een vergunning of subsidie wordt misbruikt voor criminele activiteiten of dat crimineel vermogen wordt geïnvesteerd, kan de gemeente de aanvraag weigeren, een afgegeven vergunning of subsidie intrekken of overheidsopdrachten of overeenkomsten ontbinden. Door toepassing van deze wet kan de gemeente voorkomen dat ze criminele activiteiten faciliteert door bijvoorbeeld het verlenen van een vergunning. Op dit moment wordt de Wet Bibob binnen de gemeente Midden-Delfland alleen actief toegepast op horecavergunningen. Omliggende gemeenten passen Bibob breder toe dan alleen horeca. Wanneer wij hierin achterblijven, kan er sprake zijn van een zogenaamd waterbed-effect. Op dit moment is het Bibob-beleid uit 2012 van kracht. Wij willen het Bibob-beleid herzien. Daarnaast willen we een Bibob-coördinator aanwijzen die verantwoordelijk is voor de coördinatie en uitvoering van de Bibob-toetsen zodat dit organisatiebreed opgepakt kan worden. Dit is een nieuwe rol die Bibob kennis en ervaring vraagt. Wij onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om hier invulling aan te geven. Hier is momenteel nog geen concreet bedrag voor te noemen. In de komende maanden werken we dit nog uit. De verwachting is dat we hier voor de begroting beter zicht op kunnen geven.

Beleid Openbare Orde en Veiligheid

Vorig jaar lieten we u al weten dat veel vastgestelde beleid op het taakveld Openbare Orde en Veiligheid deels is verouderd. Een deel van het beleid is opgepakt maar onder andere het ligplaatsenbeleid nog niet. Wij wegen af met welke urgentie en welke inzet de actualisatie kan plaatsvinden. Wij doen in deze kadernota geen budgetaanvraag.

Herstructurering van de crisisorganisatie

Vanaf 1 juli 2024 is een andere aanpak binnen de crisisorganisatie doorgevoerd. Aanleiding voor deze actualisatie waren de ervaringen die zijn opgedaan tijdens de pandemie COVID-19, de opvang van vluchtelingen uit de Oekraïne en nieuwe inzichten in het vakgebied, mede ingegeven door de evaluatie van de Wet veiligheidsregio's. De essentie van de aanpassing is dat een gemeente zo dicht mogelijk bij de reguliere werkwijze blijft in tijden van een crisis, ook is erkend dat een gemeente

soms met een crisis (of een deel van een crisis) te maken heeft waar de hulpdiensten niet bij worden ingezet (cybercrime, sluiting winkels). Al de betrokken collega's zijn in 2025 getraind in de aangepaste rol. Vanaf 2026 vinden de onderhoudstrainingen plaats. Deze trainingen worden regionaal aangeboden en er wordt ook in regionaal verband getraind.

Ook is het Gemeentelijke Team Incidenten ingesteld, dit team kan binnen de gemeente worden geactiveerd. Het Gemeentelijke Team Incidenten is zoveel mogelijk gelijk aan de reguliere gemeentelijke organisatie. Dat geldt voor de uitvoering, de aansturing en de verantwoording. Wat afwijkend is van het reguliere werk is dat werkzaamheden worden uitgevoerd onder bijzondere omstandigheden (bv. grote spoed, buiten reguliere werktijden) en dat er coördinatie binnen de gemeente nodig is en/of dat de burgemeester/voorzitter veiligheidsregio bevoegdheden uitoefent op basis van de Wet Veiligheidsregio's.

Deze aanpassing is budgetneutraal.

Financiële mutaties

Kadernota mutaties regulier

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	2026	2027	2028	2029
Lasten	€ 12.364	€ 25.000	€ 0	€ 0
Uitvoering plan van aanpak ondermijning	€ 15.000	€ 0	€ 0	€ 0
Verlaging inwonersbijdrage MRDH	- € 2.636	€ 0	€ 0	€ 0
0-onderzoek en telefonische bereikbaarheid	€ 0	€ 25.000	€ 0	€ 0
Totaal	€ 12.364	€ 25.000	€ 0	€ 0

Kadernota mutaties fiches

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
Lasten		- € 58.200	- € 64.200	- € 64.200	- € 64.200
Besparing burgerlijke stand	27	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400
kosten eigen verklaring en kosten naturalisatie	28	- € 3.800	- € 3.800	- € 3.800	- € 3.800
Anti	37	- € 1.000	- € 1.000	- € 1.000	- € 1.000

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
discriminatiev oorziening					
Overige kosten verlagen (wegslepen wrakken)	51	- € 25.000	- € 25.000	- € 25.000	- € 25.000
Bemiddeling en mediation	52	€ 0	- € 6.000	- € 6.000	- € 6.000
OOV uitbesteding overig	53	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Bijdrage regionale samenwerkin g Veiligheidsreg io Haaglanden	54	- € 17.000	- € 17.000	- € 17.000	- € 17.000
Bezuiging informatievoo rziening (tot. Bezuiging €50k.)	66	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Totaal		- € 58.200	- € 64.200	- € 64.200	- € 64.200

Programma 3 Beheer, verkeer en milieu

Beheerplannen

In de beheerplannen wordt vastgelegd op welk niveau we de openbare ruimte willen beheren en onderhouden. Ook maken de plannen inzichtelijk welke financiële middelen nodig zijn en zijn actuele beheerplannen van belang in het kader van financieel toezicht van de provincie. In 2023 is het geactualiseerde beheerplan voor riolering vastgesteld. In 2024 zijn een nieuw beheerplan gebouwen, een nieuw beheerplan bebording, wegmeubilair en markering, een nieuw beheerplan beschoeiing, damwanden en kades (inclusief stuwen) en een geactualiseerd beheerplan bruggen vastgesteld. De financiële vertaling van deze beheerplannen is verwerkt in de begroting. Een nieuw beheerplan baggeren, een nieuw beheerplan begraafplaatsen, een geactualiseerd beheerplan wegen en een geactualiseerd beheerplan openbare verlichting zijn in voorbereiding. Daarnaast zijn geactualiseerde beleidsplannen voor openbaar groen en voor speelvoorzieningen in voorbereiding. Bezuiniging op enkele onderhoudsbudgetten heeft niet plaatsgevonden, aangezien hiervoor eerst het beheerplan herzien dient te worden. Tussen de Kadernota en voor aanbieden begroting kunnen wij - indien u dat wenst - in beeld brengen welke plannen wanneer worden herzien en waar eerdere actualisatie mogelijk is. Dat nemen we dan op bij het voorstel voor de begroting 2026 - 2029.

Voorziening kapitaalgoederen

Voor het groot onderhoud van kapitaalgoederen kan een voorziening worden ingesteld. Deze voorziening is gebaseerd op een actueel beheerplan met een overzicht van de kosten voor een periode van tien jaar. De voorziening wordt gevoed door een jaarlijkse vaste dotatie vanuit de exploitatie en biedt flexibiliteit in de jaarlijkse uitgaven aan groot onderhoud. De kosten voor klein onderhoud blijven in de exploitatie. Indien een aanpassing leidt tot significante kwaliteitsverbetering is er sprake van een investering en wordt er een krediet toegekend. Met de vaststelling van het beheerplan gebouwen is er voor het groot onderhoud van de gemeentelijke gebouwen een voorziening ingesteld. Voor wegen is het ook de bedoeling om met een voorziening te gaan werken.

Duurzaamheid

Duurzaamheid is een belangrijk aspect in onze gemeente. In de aanleg en het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en de gemeentelijke gebouwen kijken wij continu wat wij hier als gemeente zelf voor bijdrage aan kunnen leveren. Voor de gemeentelijke gebouwen is er een routekaart voor verduurzaming per gebouw opgesteld die is verwerkt in het beheerplan. Bij vervanging van voertuigen willen we zoveel mogelijk overstappen van diesel naar elektrisch. Openbare verlichting wordt vervangen door LED verlichting. En bij (her)inrichting van de openbare ruimte worden klimaatadaptieve maatregelen toegepast. Ook voor de bezuinigingsopgave is nadrukkelijk gekeken naar éénmalige investeringen in duurzaamheid om structurele bezuinigingen te realiseren.

Integraal onderhoud

De budgetten voor groenbeheer en voor onkruidbestrijding op verharding zijn structureel ontoereikend om het gewenste kwaliteitsniveau te behalen. Er loopt een aanbesteding voor dit onderhoud. De aanbesteding richt zich op het integraal uitbesteden van groenonderhoud en onkruidbestrijding op verharding per kern en voor het buitengebied. De laagste inschrijvingen voor de bestekken passen niet binnen de huidige budgetten, maar komen wel overeen met de uitgaven afgelopen jaar, waarin er overschrijdingen waren. Beheer binnen de bestaande budgetten leidt tot veiligheidsrisico's, een slechte beleving van de openbare ruimte, onverwachte extra kosten door calamiteiten en achteruitgang van de kapitaalgoederen. Binnen de bestaande budgetten kan het

onderhoud alleen op frequentie uitgevoerd worden en kan er niet op beeldkwaliteit gestuurd worden. De weersomstandigheden zijn de grootste bepalende factor voor de groeisnelheid van het groen en het onkruid. In de Kadernota wordt voorgesteld om het benodigde budget in de begroting vast te stellen, zodat het college kan overgaan tot gunning van de aanbesteding. Hiermee kan het integraal onderhoud de komende jaren op het gewenste kwaliteitsniveau uitgevoerd worden.

Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland (CBG)

In 2019 is het Recreatieschap Midden-Delfland overgegaan in de coöperatie Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland (CBG). De verdeelsleutel van de gemeentelijke financiële bijdragen bleef bij de start gelijk. Daarbij is afgesproken dat er een harmonisatieonderzoek wordt uitgevoerd voor een meer evenwichtige verdeling van de bijdragen. Recent is dit harmonisatieonderzoek afgerond en is bekend dat onze bijdrage flink verhoogd wordt. Op 11 maart is hierover in uw commissie gesproken. Hierin is unaniem aangegeven dat de verhoogde bijdrage begrijpelijk en acceptabel is. Onze gemeente heeft een belangrijke rol in het bieden van kwalitatieve groene ruimte aan de regio. De verhoogde bijdrage is minder voordelig dan de afgelopen jaren, maar nog steeds gunstig voor Midden-Delfland. Wanneer we de groengebieden zelf moeten onderhouden zijn de kosten hoger.

Financiële mutaties

Kadernota mutaties regulier

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	2026	2027	2028	2029
Lasten	€ 402.534	€ 392.534	€ 287.534	€ 287.534
Tekort onderhoud openbaar groen voor kwaliteitsniveau B.	€ 160.000	€ 160.000	€ 160.000	€ 160.000
Tekort onkruidbestrijding op verharding voor kwaliteitsniveau B.	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Riolering actualisering budget GWL	- € 60.000	- € 60.000	- € 60.000	- € 60.000
Riolering actualisering budget telefonie	- € 1.800	- € 1.800	- € 1.800	- € 1.800
Riolering actualisering budget onderhoud	- € 500	- € 500	- € 500	- € 500

Onderwerp	2026	2027	2028	2029
gemaal en kelder				
Riolering actualisering budget onderhoud gemaal en kelder	- € 1.200	- € 1.200	- € 1.200	- € 1.200
Riolering actualisering budget uitgaven ivm bouwplannen	- € 17.999	- € 17.999	- € 17.999	- € 17.999
Riolering actualisering budget kolkenzuigen	€ 17.500	€ 17.500	€ 17.500	€ 17.500
Riolering actualisering budget straatvegen	€ 15.700	€ 15.700	€ 15.700	€ 15.700
CBG verhoging deelnemersbijdra ge vanaf 2026	€ 131.958	€ 131.958	€ 131.958	€ 131.958
Kostenraming implementatie afvalinzamelbelei d (Diftar)	€ 115.000	€ 105.000	€ 0	€ 0
Bijraming ODH i.v.m. indexatie welke onvoldoende is gebleken	€ 33.000	€ 33.000	€ 33.000	€ 33.000
Budget Label C enkel incidenteel benodigd	- € 14.125	- € 14.125	- € 14.125	- € 14.125
Baten	- € 66.701	- € 56.701	€ 48.299	€ 48.299
Verwerking riolering mutatie met de voorziening	€ 48.299	€ 48.299	€ 48.299	€ 48.299
Onttrekking afval (Diftar) mutatie met de egalisatievoorzie ning	- € 115.000	- € 105.000	€ 0	€ 0
Totaal	€ 335.833	€ 335.833	€ 335.833	€ 335.833

Kadernota mutaties fiches

Een positief bedrag is negatief

kolom2	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
Lasten		- € 112.000	- € 201.000	- € 176.000	- € 126.000
Afstoten kinderboerderij Maasland of Schipluiden	12	- € 8.500	- € 17.500	- € 17.500	- € 17.500
Bediening van bruggen alleen weekenden en woensdagmiddag	16	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000
Stoppen met de kerstboom	17	- € 3.000	- € 3.000	- € 3.000	- € 3.000
10% besparing op speelvoorzieningen	18	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
10% besparing op onderhoud wegbermen	19	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000
10% besparing op baggeren	20	- € 12.500	- € 12.500	- € 12.500	- € 12.500
overstap op LED verlichting openbare wegen	25	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Minder advieskosten verkeer	25	- € 5.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Lagere kosten onderhoud derden begraafplaatsen	25	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Lagere uitgaven verkeersmaatregelen	25	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Lagere uitgaven verkeerseducatie	25	- € 3.000	- € 3.000	- € 3.000	- € 3.000
Temporiserings kapitaallasten	26	€ 0	- € 75.000	- € 50.000	€ 0
Omgevingsdie	7	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000

kolom2	Fiche nr.	2026	2027	2028	2029
nst Haaglanden (bezuinigingsopgave)					
Baten		- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000
Actualisering raming straatwerkboeken	25	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000
Totaal		- € 212.000	- € 301.000	- € 276.000	- € 226.000

Programma 4 Onderwijs

Uitvoering Huisvestings Programma (IHP)

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht voor voorzieningen onderwijshuisvesting. Onze algemene kader hiervoor zijn de gemeentelijke Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs, en het Integraal Huisvestingsprogramma onderwijs (IHP). In het vastgestelde IHP is de gemeentelijke situatie rond onderwijshuisvesting nader beschreven en uitgewerkt, ook naar de toekomst toe. Zaken zoals bijvoorbeeld ruimtelijke capaciteit en ruimtebehoefte, de staat van de panden, benodigd onderhoud en duurzaamheid zijn beschreven. Ook is in het IHP een financiële vertaalslag op hoofdlijnen gemaakt. Bij de vaststelling van het IHP in de gemeenteraad is voor de eerste interventie (extra tijdelijke huisvesting bij de Schutse) budget geraamd. Definitief beschikbaar stellen van de benodigde budgetten voor de nu volgende projecten - eerst de Mariaschool, en voor de periode daarna de basisscholen in Maasland en Schipluiden - vindt per project plaats in de gemeenteraad op basis van de projectplannen.

Het eerste project waarvoor een projectplan en budgetvraag bij de raad zal worden neergelegd is de Mariaschool. Hiervoor zal in Q2 van 2025 een voorstel richting de raad komen. Verwachte investering voor de Mariaschool is in het IHP (op basis van de landelijke gehanteerde normen) geraamd op 9,5 miljoen euro (prijspeil 2024)

Actualiseren financiële afspraken beheer en onderhoud

Behalve dat uitvoering van het IHP grote investeringen met zich mee brengt verwachten we dat de nieuwe situatie ook tot financiële voordelen leidt voor de gemeentebegroting. Zo leidt de ontwikkeling van de Mariaschool op enig moment tot het vrijkomen van de schoolwoningen in Den Hoorn, en draagt de beoogde gezamenlijke huisvesting van de scholen in Schipluiden tot het vrijkomen van locaties voor woningbouw in de kern Schipluiden. Daarnaast mag er vanuit gegaan worden dat uitgaven aan beheer en onderhoud zullen afnemen, naarmate de staat van de schoolgebouwen en het multifunctioneel gebruik op een hoger peil komt.

In het derde kwartaal 2025 zijn wij voornemens een financiële doorlichting te doen op de lopende beheersafspraken op het gebied van onderwijshuisvesting (schoolwoningen, MFA Het Lint), en tot een doorrekening te komen van de investeringen in nieuwbouw en renovatie op de structurele meerjarenuitgaven aan beheer en onderhoud.

De uitkomsten van deze exercitie zullen - wanneer deze leiden tot aanpassingen in de overeenkomsten met de partners - worden verwerkt in de meerjarenbegroting. Naast voordelen kunnen hierbij ook benodigde structurele bijraming uit naar voren komen. De ervaring met Het Lint leert bijvoorbeeld dat de opgenomen middelen in de gemeentebegroting voor onderhoud al een aantal jaren te laag zijn voor om de daadwerkelijke kosten uit het meerjarenonderhoudsprogramma te financieren.

Schoolwoningen Schipluiden

De ambitie uit de vorige raadsperiode om de huur van de schoolwoningen in Schipluiden af te bouwen is op korte termijn nog niet haalbaar. De Jozefschool heeft naar verwachting de komende jaren nog een leerlingenaantal waarbij de huidige ruimte nodig blijft. Met het oog op de planning van projecten in het IHP verwachten wij daarom de huur voor tenminste 2026 en 2027 nog incidenteel te moeten verlengen.

Leerlingenvervoer

Vanwege slechte dienstverlening van een van de gecontracteerde vervoerspartijen hebben we ons als regio genoodzaakt gezien een deel van het leerlingenvervoer (en het jeugdwetvervoer) opnieuw aan te besteden. De nieuwe aanbesteding en de stijging van het aantal kilometers en de tarieven binnen het leerlingenvervoer leiden tot een prijsverhoging. Deze zal worden verwerkt in de meerjarenbegroting.

Beleidscapaciteit kostenbeheersing

In zowel de programma's onderwijs (4), sociaal domein/welzijn (5) als sociale zaken (6), zien wij kansen, maar vooral ook een grote urgentie om onze inzet op kostenbeheersing te versnellen. Het gaat dan vooral om het realiseren van projecten of beleidsintensiveren die bijdragen aan het doorbreken van kostenverhogende mechanismen. In het programma onderwijs gaat het daarbij bijvoorbeeld over het komen tot een andere benadering van het leerlingenvervoer: meer maatwerkgericht faciliteren van ouders in het oplossen van hun vervoersvraagstuk, dan busjes laten rijden. In de andere programma's treft u hiervan andere voorbeelden aan.

Om organisatiekracht op deze versnelling mogelijk te maken, willen wij voor een periode van twee jaar de beleidscapaciteit in het sociaal domein versterken met een 1 fte met aandachtsgebied kostenbeheersing. Door deze tijdelijke plus op de formatie kunnen we meer meters maken, en voorkomen we dat kansrijke interventies vertragen wanneer er een vacature binnen het team ontstaat.

Structurele voorstellen uit PBW 2025-2

Schoolmaatschappelijk werk Bij €15.629 (U)

Het beschikbaar stellen van schoolmaatschappelijk werk draagt bij aan tijdig signaleren van een hulpvraag en het inzetten van passende hulp. Deze vorm van preventie beperkt de inzet van zwaardere jeugdhulp

Vroegtijdse schoolverlating Af €17.620(I)

Voor 2025 is een verlaging van de regionale bijdrage voor het bestrijden van vroegtijdse schoolverlating aangekondigd

Financiële mutaties

Kadernota mutaties regulier

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	2026	2027	2028	2029
Lasten	€ 137.333	€ 236.547	€ 275.000	€ 275.000
Nieuwe Mariaschool concept kapitaallasten	€ 0	€ 112.500	€ 275.000	€ 275.000
Herzien kosten leerlingenvervoer naar	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Onderwerp	2026	2027	2028	2029
werkelijkheid				
Versterken beleids capaciteit sociaal domein t.b.v. kostenbeheersin g	€ 30.000	€ 30.000	€ 0	€ 0
Het beschikbaar stellen van schoolmaatschap pelijk werk	€ 15.629	€ 0	€ 0	€ 0
Terugdraaiing besparing schoolwoningen	€ 91.704	€ 94.047	€ 0	€ 0
Totaal	€ 137.333	€ 236.547	€ 275.000	€ 275.000

Kadernota mutaties fiches

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
Lasten		- € 56.200	- € 56.200	- € 56.200	- € 56.200
Onderwijs algemeen	38	- € 700	- € 700	- € 700	- € 700
Huisvesting basisonderwij s kinderopvang	39	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Onderwijs achterstande nbeleid	40	- € 39.000	- € 39.000	- € 39.000	- € 39.000
Lokaal onderwijsbele id	41	- € 12.000	- € 12.000	- € 12.000	- € 12.000
Bezuiging informatievo rziening	66	- € 2.500	- € 2.500	- € 2.500	- € 2.500
Jeugdsportbel eid	42	- € 2.000	- € 2.000	- € 2.000	- € 2.000
Totaal		- € 56.200	- € 56.200	- € 56.200	- € 56.200

Programma 5 Sociaal domein en welzijn

Duurzame kostenbeheersing in het sociaal domein

Vanwege de afname van rijksinkomsten, is ook de gemeente Midden-Delfland genoodzaakt tot stevige bezuinigingen. De maatregelen waarover de raad zal moeten besluiten, bestaan uit een inventarisatie van budgetten en taken waarop gekozen kan worden het budget te verminderen. Voor programma 5 betreft het dan activiteiten en ondersteuning op het gebied van sport, cultuur, kunst, gezondheid, inclusie, jeugdbeleid, ouderenzorg en ondersteuning. Met een pakket van bezuinigingsmaatregelen over de breedte van deze voorzieningen, kan – samen met de maatregelen op alle andere gemeentelijke terreinen en programma's - gekomen worden tot het sluiten van de begroting voor 2026.

Afhankelijk van de bestuurlijk nog te maken keuzes (waar valt de bezuiniging, en in welke mate), is het onvermijdelijk dat dienstverlening voor inwoners hiermee afneemt en waarschijnlijk dat continuïteit van een aantal initiatieven, verenigingen en maatschappelijke activiteiten onder druk komt te staan.

Taken waar geen directe bezuiniging op mogelijk is, zijn de wettelijke taken die gemeenten uitvoeren (voor programma 5 betreft het hierbij de jeugdzorg, de wmo en het jeugdwetvervoer). Voor deze zogenaamde 'open einde regelingen' geldt dat de gemeente de plicht heeft zorg of ondersteuning aan te bieden aan inwoners die op basis van de wet in aanmerking komen voor zorg of ondersteuning.

Het zijn juist deze wettelijke uitvoeringstaken waar het grootste deel van de uitgaven in het sociaal domein worden gemaakt. De ervaring leert dat deze taken het meest gevoelig zijn voor autonome kostenstijging (denk aan CAO ontwikkelingen, tariefontwikkelingen, personeelstekorten, tekortschietende rijksfinanciering). De gemeentelijke beïnvloedingsmogelijkheden zijn bij deze taken vanwege de wettelijke plichten juist beperkt. Maar ze zijn er wel!

Zonder lange termijn strategie ten aanzien van de kostenbeheersing op deze taken, is de kans groot dat korte termijn besparingsmaatregelen averechts zullen werken: wanneer preventieve algemene voorzieningen (zoals sport, welzijn, vrijwilligers, cultuur, onderwijs, verenigingsleven, lichte ondersteuning, algemene gezondheid, vrijwillige vervoersvoorzieningen) worden afgebouwd, zal de druk op open-einde regelingen zoals jeugdzorg en Wmo alleen maar toenemen. Het gevolg is dan dat de kostenstijging op die terreinen aanhoudt, met nieuwe tekorten op de gemeentebegroting als resultaat. Ter illustratie: uitgaande van het uitgavenniveau over 2024 zal, bij alleen al autonome prijsontwikkelingen van 5% kostenstijging per jaar, het tekort op de jeugdhulp oplopen tot 1,5 miljoen euro in 2030.

Om deze reden wordt in deze kadernota een strategie uitgezet gericht op het doorbreken van kostenverhogende mechanismen in wettelijke uitvoeringstaken. Doel is te komen tot een effectieve combinatie van korte termijn besparingsmaatregelen en lange termijn beheersingsmaatregelen gericht op het terugbrengen van de uitgaven aan open einde regelingen. Alleen in de juiste combinatie is het aannemelijk de begroting duurzaam in balans te brengen.

Kostenbeheersing jeugdhulp: doorbreken van de groei

In de begroting 2024 is een start gemaakt met een fundamentele aanpak van kostenbeheersing in de jeugdzorg. In deze kadernota zetten we in op een intensivering van deze aanpak. Deze intensivering is noodzakelijk om ons voor te bereiden op de door het rijk opgelegde bezuinigingen vanaf 2027.

Beleidskader Jeugd

Een pijler hierin vormt het door de raad vastgestelde beleidskader jeugd. Aan het door de raad vastgestelde beleidskader jeugd is een concreet uitvoeringsprogramma verbonden, met een groot aantal maatregelen. Op twee manieren dragen deze maatregelen bij aan het terugbrengen van de kosten voor jeugdhulp: enerzijds door versterken van preventie, waardoor er minder vraagstukken bij het lokaal team terecht komen. Anderzijds door de 'poortfunctie' van het lokaal team te versterken (via aanscherping verordening, werkprocessen, extra controles bij indicaties en verlengingen). Het verwachte effect van de maatregelen uit het beleidskader hebben we meerjarig verwerkt in de kadernota.

Regionale kostenbeheersing: nieuwe inkoop

Per 2027 zal de nieuwe inkoopronde ingaan. Regionaal wordt deze inkoopronde momenteel voorbereid. Door een gesegmenteerde inkoop (meer maatwerk in de contractafspraken met aanbieders per zorgsegment) verwachten we effectiever en dus goedkoper in te gaan kopen. De gezamenlijke ambitie van de gemeenten in Haaglanden is hiermee de beoogde opbrengsten (zoals berekend in de hervormingsagenda) te gaan behalen. Het Midden-Delflandse aandeel in de besparingen hebben we verwerkt in deze kadernota.

Aanvullende maatregelen

Gezien de hiervoor genoemde hoge urgentie om maximaal te sturen op de door ons beïnvloedbare oorzaken van kostenstijgingen, stellen wij een aanvullend pakket maatregelen voor aan kostenbeheersing. Hiermee verwachten wij sneller te kunnen sturen op de afname van kosten. Het rijk heeft bij de voorjaarsnota aangegeven de gemeenten gedurende twee jaar tegemoet te willen komen in de stijgende kosten. Daarna verwacht het rijk van gemeenten dat zijn maatregelen hebben geïmplementeerd ter besparing van kosten. Naast de hiervoor genoemde reeds in gang gezette zaken, stellen wij drie extra maatregelen voor:

1. *Extra handhaving.* Sinds medio 2024 heeft de gemeente beschikking over een aantal uren onderzoekscapaciteit om oneigenlijke inzet van zorggelden op te sporen. Op basis van de bevindingen en lopende onderzoeken, verwachten we dat extra inzet hierop bijdraagt aan besparing op de kosten (door terugvordering, beëindiging en preventie).
2. *Maatregel Poortfunctie dyslectie.* Indicaties voor enkelvoudige dyslectie verlopen via scholen. Het beeld in den lande is dat er hierbij in een aantal gevallen te snel tot jeugdhulp wordt overgegaan. Er zijn gemeenten die aanzienlijke besparingen hebben weten te realiseren door het invoeren van een toets op deze indicaties. Geadviseerd wordt deze toetsing in Midden-Delfland in te voeren.
3. *Maatregel huisartsenproject.* De afgelopen twee jaar zien we een verschuiving in de afgifte van indicaties vanuit de gemeente naar de huisartsen en vrije verwijzers. Mogelijk is dit een effect van het strengere indiceren door de gemeente. Om de verwijzingen vanuit huisartsen terug te brengen, adviseren wij gedurende twee jaar een huisartsenproject te starten waarbij zorgvragen die bij huisartsen terecht in meer gevallen worden doorgeleid naar het lokale team ter beoordeling.

Financiële effecten extra maatregelen

De extra maatregelen vragen tijdelijke investeringen en op enkele punten extra structurele inzet. Deze investeringen en inzet betalen zich echter uit in besparingen op de geïndiceerde zorg. In de meerjarenbegroting hebben we het saldo van de beoogde inzet en de verwachte besparingen verwerkt.

Kostenbeheersing in de Wmo

De kostenontwikkeling in de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning is in Midden-Delfland minder zorgelijk dan die in de jeugdzorg. Toch is er - in een vergrijzende gemeente als Midden-Delfland - ook bij Wmo voorzieningen sprake van een toename van het gebruik.

Beïnvloedingsmogelijkheden op uitgaven aan Wmo-voorzieningen, zitten op twee terreinen: in de eerste plaats kan het beroep op professionele hulp voorkomen of beperkt worden door oplossingsvermogen van inwoners in de sociale omgeving te versterken, en een gezonde leefstijl te stimuleren. Naast ons reguliere welzijnsaanbod en ouderenbeleid, biedt met name de extra (tijdelijke) intensiveringen die mogelijk worden gemaakt vanuit de landelijke akkoorden (IZA en Gala), hieraan een bijdrage.

Daarnaast zien we een tweede besparingsoptie in een intensivering van handhaving. Sinds 2024 heeft de gemeente Midden-Delfland haar handhavingsuren uitgebreid naar domeinen zorg en ondersteuning (er was voorheen alleen handhaving op sociale zaken). We verwachten dat een uitbreiding van deze capaciteit zichzelf in meervoud terugbetaald in bespaarde of voorkomen oneigenlijke zorgkosten.

Een intensivering van handhaving, en de ingeschatte financiële effecten hiervan zijn verwerkt in de kadernota.

Capaciteit kostenbeheersing

In zowel de programma's onderwijs (4), sociaal domein/welzijn (5) als sociale zaken (6), zien wij kansen, maar vooral ook een grote urgentie om onze inzet op kostenbeheersing te versnellen. Het gaat dan vooral om het realiseren van projecten of beleidsintensiveren die bijdragen aan het doorbreken van kostenverhogende mechanismen. In het voorliggende programma gaat het daarbij om de hiervoor genoemde extra maatregelen om het gebruik van zorg te voorkomen en te verkorten.

Om organisatiekracht op deze versnelling mogelijk te maken, willen wij voor een periode van twee jaar de beleidscapaciteit in het sociaal domein versterken met een 1 fte met aandachtsgebied kostenbeheersing. Door deze tijdelijke plus op de formatie kunnen we meer meters maken, en voorkomen we dat kansrijke interventies vertragen wanneer er een vacature binnen het team ontstaat.

Actualiseren afspraken buitensport

Sportbeoefening is een belangrijke factor in de vitaliteit van dorpen. Het draagt bij aan een gezonde leefstijl, sociale cohesie en een sterk verenigingsleven. Om die reden ondersteunt de gemeente de sportbeoefening. Naast activiteitensubsidies bestaat die ondersteuning voor een belangrijk deel uit bijdragen aan sportaccommodaties en velden. Het beleid ten aanzien van deze ondersteuning is eind 2024 herzien. Door deze actualisatie is helder onder welke voorwaarden de gemeente kan bijdragen in de vorm van subsidie of kredietverlening aan investeringen in welzijns- of sportaccommodaties.

De afspraken ten aanzien van buitensport zijn in de herziening van 2024 buiten beschouwing gelaten. De reden hiervoor was dat de afspraken voldoen en dat de belangrijkste afspraken een looptijd hebben tot 2028. Gesteld is wel dat een harmonisering van afspraken ook op het terrein van buitensport wenselijk is. Wij willen in 2026 de afspraken en overeenkomsten met buitensportverenigingen en sportstichtingen herzien en uniformeren, zodat er een eenduidig en

transparant beleid ontstaat. Op basis van dit inzicht kan worden beoordeeld of bezuinigingen haalbaar en verantwoord zijn.

Om een gespecialiseerd bureau opdracht te geven tot een doorlichting en harmonisering van afspraken, zal in 2026 incidenteel budget worden geraamd.

Financiële mutaties

Kadernota mutaties regulier

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	2026	2027	2028	2029
Lasten	€ 220.000	€ 120.000	€ 60.000	€ 60.000
Herzien kosten jeugdwetvervoer naar werkelijkheid	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000
Versterken beleids capaciteit sociaal domein t.b.v. kostenbeheersing	€ 60.000	€ 60.000	€ 0	€ 0
Kosten voor doorlichting en actualiseren contracten buitensport.	€ 40.000	€ 0	€ 0	€ 0
Bijdrage projectorganisatie kostenbeheersing Jeugd 2025-2026	€ 34.000	€ 0	€ 0	€ 0
GGD Haaglanden	€ 26.000	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	€ 220.000	€ 120.000	€ 60.000	€ 60.000

Kadernota mutaties fiches

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
Lasten		- € 77.800	- € 552.300	- € 682.300	- € 612.300
Kinderopvang toezicht	46	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Jeugd geïndiceerde	33	€ 34.000	- € 420.000	- € 520.000	- € 450.000

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
zorg					
WMO medische keuringen	34	- € 1.200	- € 1.200	- € 1.200	- € 1.200
WMO PGB	35	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000
WMO zorg in natura	36	- € 55.000	- € 55.000	- € 55.000	- € 55.000
Muziek en Zang	43	- € 1.000	- € 2.000	- € 2.000	- € 2.000
Subsidie volksfeesten	44	- € 1.000	- € 1.000	- € 1.000	- € 1.000
Subsidie KCSV	45	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000
Adviesraad	47	- € 600	- € 600	- € 600	- € 600
Maatschappelijk werk subsidie	48	- € 8.000	- € 16.000	- € 16.000	- € 16.000
Welzijn SWMD stichting welzijn Midden-Delfland	49	- € 7.500	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000
Bibliotheek	50	- € 2.500	- € 6.500	- € 36.500	- € 36.500
Totaal		- € 77.800	- € 552.300	- € 682.300	- € 612.300

Programma 6 Economische en sociale zaken

Toeziethouder en handhaving

Wij willen dat zoveel mogelijk van onze inwoners zelfstandig in hun levenshoud kunnen voorzien. Hiertoe zetten wij in op uitstroom uit de uitkering door verschillende maatregelen, zoals begeleiding naar werk, opleiding en inzet op re-integratie. Ook handhaving draagt bij aan het terugdringen van uitkeringslasten: door toezicht en handhaving voorkomen we dat er uitkeringen ten onrechte worden verstrekt, kunnen we uitkeringen beëindigen die ten onrechte zijn verstrekt, en geven we een krachtig preventief signaal af.

Afgaande op het aantal signalen en de beschikbare capaciteit van onze handhaver, verwachten wij dat een uitbreiding van uren handhaving zichzelf ruimschoots terugbetaalt aan besparing op de uitkeringslasten. Om die reden stellen wij in deze kadernota een intensivering op handhaving voor.

Doorlichting bijstandsbestand op voorliggende voorzieningen

Wij willen in 2025 het uitkeringsbestand laten doorlichten op cliënten die in aanmerking zouden kunnen komen voor een voorliggende voorziening (concreet: een uitkering onder een ander uitkeringsregime dan de gemeente). Inwoners die recht hebben op een andere uitkering (bijv. van UWV) ontvangen dan geen uitkering meer van de gemeente. Dit leidt direct tot een besparing voor de gemeente. Voor de inwoner is het voordeel dat hij/zij een uitkering heeft die qua rechten en plichten beter bij zijn/haar situatie past.

Het zal veelal gaan om uitkeringen rond arbeidsongeschiktheid. Dit is zeer complexe materie, deze kennis is niet in huis. Wens is dat er ook wordt gedaan aan kennisoverdracht aan klantmanagers, zodat de kennis bekijft in de organisatie. De ervaring van aanbieders is dat gemeenten zo'n 2,5% kunnen besparen op hun uitgaven. Een voorzichtige schatting voor MD komt uit op een besparing van de uitkeringslasten van 180.000 met ingang van 2026.

Economische versterking door samenwerking

De beschikbare ruimte is beperkt en de algemene welvaart in Zuid-Holland blijft achter ten opzichte van andere provincies. Daarom zal de ondersteuning van economische initiatieven in de toekomst selectiever zijn. Dit in tegenstelling tot het huidige provinciale beleid, waarbij in principe alle vraag naar bedrijfsruimte wordt ondersteund (tot een bepaald maximum). Het areaal aan ruimte voor bedrijfsmatige activiteiten zal in de provincie niet mogen verminderen. Echter bedrijfsinitiatieven moeten wel passen bij het lokale en regionale economische profiel, bijdragen aan brede welvaart en aan een duurzame economie in 2050.

Om voor Midden-Delfland te bepalen welk economisch profiel wij voorstaan en welk profiel toekomstbestendig is binnen de regionale context, zetten we in om een economisch beleid in de Dorpsvisies op te nemen. Op basis van dit beleid kan vervolgens een strategie uitgevoerd worden die op een duurzame wijze bijdraagt aan de beleidsdoelstellingen van Midden-Delfland. Belangrijk voor een toekomstbestendige economie is om te kunnen meebewegen met (inter)nationale ontwikkelingen, de technische mogelijkheden en de kansen die al dan niet latent aanwezig zijn in Midden-Delfland. Een positieve grondhouding ten opzichte van innovatie, met behoud van de identiteit van onze dorpen en kwaliteit van het landschap, is een belangrijke voorwaarde.

Gebiedsmarketing

De naamsbekendheid van Midden-Delfland is een belangrijke pijler onder het bestaansrecht van het landschap, en versterkt de agrarische - en recreatieve activiteiten die ontplooid worden. Dit kan bijdragen aan onder meer de vrijetijdseconomie.

In 2024 is een evaluatie over de uitvoering van gebiedsmarketing in Midden-Delfland afgerond. Op basis van deze resultaten wordt vorm gegeven aan een strategie voor de uitvoering van gebiedsmarketing vanaf 2025/2026. We streven ernaar de effectiviteit van gebiedsmarketing nadrukkelijker af te stemmen op de doelen die zijn verwoord in de gebiedsvisie Midden-Delfland 2025. Deze worden verwerkt in de Omgevingsvisie 2.0. Hierin worden actuele doelstellingen op het gebied van recreatie en toerisme opgenomen, die kunnen bijdragen aan de vrijetijdseconomie.

Bedrijvenschap Harnaschpolder

We overleggen met gemeente Den Haag en Bedrijvenschap HarnaschPolder over het beëindigen van de Gemeenschappelijke regeling HarnaschPolder, die op basis van de huidige inzichten eind 2025 geformaliseerd zal worden.

De financiële gevolgen hiervan zijn nog onbekend, maar de voorziening voor een bijdrage aan het negatieve exploitatietekort zal geactiveerd worden bij de liquidatie. De liquidatie kan ook leiden tot kosten en opbrengsten bij de overname en afronding van resterende werkzaamheden, zoals eigendommen, civieltechnische werkzaamheden, administratieve werkzaamheden en juridische procedures.

Financiële mutaties

Kadernota mutaties regulier

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	2026	2027	2028	2029
Lasten	- € 12.000	- € 12.000	- € 12.000	- € 12.000
Extra handhaving sociale zekerheid	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
Daling BUIG-lasten door inzet op extra handhaving sociale zekerheid	- € 27.000	- € 27.000	- € 27.000	- € 27.000
Baten	€ 6.800	€ 6.800	€ 6.800	€ 6.800
Verlaging huuropbrengst door afstoten Prinses Beatrixstraat.	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
Verlaging huuropbrengst opzegging incidenteel gebruik - biodanza	€ 1.800	€ 1.800	€ 1.800	€ 1.800

Onderwerp	2026	2027	2028	2029
Totaal	- € 5.200	- € 5.200	- € 5.200	- € 5.200

Kadernota mutaties fiches

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
Lasten		- € 52.120	- € 59.620	- € 93.620	- € 93.620
Sociaal juridisch dienstverlening	29	- € 7.500	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000
WSW en beschut werk	30	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000
Verplichtingen armoede beleid, stichting babypullen	31	- € 1.120	- € 1.120	- € 1.120	- € 1.120
Vreemdelingenbeleid	32	€ 0	€ 0	- € 34.000	- € 34.000
Aframen uitvoeringskosten toeristenbelasting	59	- € 2.000	- € 2.000	- € 2.000	- € 2.000
Bezuiging informatieverzorging	66	- € 2.500	- € 2.500	- € 2.500	- € 2.500
Uittreden businesspark Haaglanden	8	- € 9.000	- € 9.000	- € 9.000	- € 9.000
Baten		- € 12.500	- € 145.000	- € 145.000	- € 145.000
Kostendekken d verhuren gemeentelijk vastgoed Woudseweg	21	- € 5.500	- € 11.000	- € 11.000	- € 11.000
Kostendekken d verhuren gemeentelijk vastgoed Lijsterbesstraat	22	- € 2.000	- € 4.000	- € 4.000	- € 4.000
Kostendekken d verhuren gemeentelijk vastgoed Prinses	23	- € 5.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
Irenelaan					
Stijging tarieven toeristenbelasting	60	€ 0	- € 120.000	- € 120.000	- € 120.000
Totaal		- € 64.620	- € 204.620	- € 238.620	- € 238.620

Programma 7 RO, ontwikkeling en wonen

Omgevingsvisie en omgevingsplan

Gemeenten zijn verplicht om onder de Omgevingswet een Omgevingsvisie en een Omgevingsplan op te stellen.

De Omgevingsvisie 2.0 bouwt voort op de huidige Omgevingsvisie 1.0, waartoe met de raad het participatietraject wordt bepaald. De Toekomstvisie 2050 is een basis voor de Omgevingsvisie 2.0, met een integrale verbreding op alle maatschappelijke opgaven. De Omgevingsvisie dient volgens de invoeringswet uiterlijk 1 januari 2027 vastgesteld te zijn.

Het Omgevingsplan dient uiterlijk 1 januari 2032 vastgesteld te zijn. Opstelling ervan start na vaststelling van de Omgevingsvisie 2.0. Al eerder zal de raad een besluit nemen over de beslissruimte die zij aan zich wil houden of juist wil vrijgeven aan de inwoners en ondernemers.

Woningbouw

Om vitale dorpen te behouden zijn na 2030 nieuwe woningbouwlocaties nodig. Hierbij zal eerst bezien worden of dat in de bestaande kernen kan. Indien dat niet kan zullen andere locaties gezocht moeten worden, echter met behoud van de landschappelijke kwaliteiten die Midden-Delfland voor de regio bijzonder maken. De potentiële locaties zullen met de raad afgestemd worden. Zodoende is er ruimte voor een integrale politiek-bestuurlijke afweging omtrent potentiële woningbouwlocaties voor na 2030.

De woningmarkt staat nog steeds onder druk als gevolg van (macro-)economische ontwikkelingen. Het woningtekort, stijgende rente, toenemende bouwkosten en onzekerheid over het beleid van het Rijk spelen hierbij een rol. Deze ontwikkelingen hebben effect op de ruimtelijke ontwikkeling en woningbouwactiviteiten in het bijzonder.

Rijk en provincie bieden diverse subsidiemogelijkheden aan voor stimulans van de woningbouwprogrammering. Het gaat om bijdragen die een impuls moeten geven aan het versnellen van woningbouw of oplossen van knelpunten bij de realisering ervan. Wij zetten ons nog steeds in om deze externe financiering te ontvangen.

Water en bodem

Water en bodem zijn de komende jaren een belangrijk thema. Het landschap van Midden-Delfland levert een waardevolle bijdrage voor onze gemeente en de regio aan het vasthouden van water in relatie tot bodemdaling, en het voorkomen van wateroverlast in bebouwd gebied. De gemeente Midden-Delfland heeft een belangrijke rol om dit thema samen met regionale partners gestalte te geven in het zogenaamde Verstedelijkingsgebied Zuidelijke Randstad binnen het nationale omgevingsbeleid, en de Omgevingsvisie van de provincie.

‘Water en Bodem Sturend’ is door het Rijk en de provincie omarmd als ordeningsprincipe in de ruimtelijke ordening. De kwaliteiten van bodem en ondergrond worden nog onvoldoende meegenomen bij het oplossen van maatschappelijk opgaven. Aspecten die aandacht zullen moeten krijgen in onze Omgevingsvisie 2.0 zijn onder meer: tegengaan wateroverlast (inclusief waterberging), verhogen grondwaterpeil in veenweidegebieden en tegengaan oxidatie van veen door het scheuren van grasland, mogelijke bescherming nieuwe drinkwaterbronnen, en klimaatbestendigheid van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Door de stijging van de zeewaterspiegel verschuift ook de verziltingsgrens landinwaarts, met consequenties voor

Midden-Delfland. De opgaven met betrekking tot water en bodem vragen samenwerking met alle gebiedspartijen, met name het Hoogheemraadschap.

Binnen de regionale uitwerking voor de provincie Zuid-Holland (ZH-PLG) worden de belangen van natuur, water, stikstof en klimaat als randvoorwaarde voor een vitaal platteland samengebracht. Onder andere (grond)water is een belangrijk thema, ook voor Midden-Delfland. Zo wordt op basis van de Kader Richtlijn Water (KRW, 2027) de aanpak voor waterkwaliteit geïntensiveerd. De doelen van de KRW liggen momenteel buiten bereik, terwijl een goede waterkwaliteit van belang is voor de biodiversiteit, volksgezondheid en de kringlooplandbouw. Er wordt ook in beeld gebracht wat de impact is van de grondwaterstand in de veenweiden op een aantal factoren. De provincie is hiertoe een belangrijke partner.

Klimaatadaptatie en waterkwaliteit

Klimaatadaptatie gaat over het aanpassen van onze leefomgeving aan het veranderende klimaat en grilliger weer. We hebben doelstellingen op het gebied van Klimaatadaptatie (klimaatbestendig in 2050 volgens het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) en waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water). Dit zijn resultaatverplichte doelstellingen in 2027 voor grote wateren zoals vaarten en kanalen en inspanningsverplichte doelstellingen voor overig water en biodiversiteit. Dit laatste betreft het verbeteren van de biodiversiteit op kades en langs oevers. De maatregelen voor klimaatadaptatie zullen conform de Strategie klimaatadaptatie Midden-Delfland 2021-2026 uitgewerkt worden in een uitvoeringsprogramma. Deze maatregelen zullen het benaderen van de gewenste doelstellingen versnellen, naast de al bestaande klimaatadaptatieve projecten.

Energietransitie

De energietransitie is een grote uitdaging. Voor de energietransitie wordt het accent gelegd op het stimuleren van duurzame energie en op inzet van warmte. In 2026 wordt het Warmteprogramma (voorheen Transitievisie Warmte) geactualiseerd, waarin toegewerkt wordt naar een buurtgerichte aanpak.

Conform het meerjarig uitvoeringsprogramma energietransitie, is gestart met energiecoaches die buurtbewoners adviseren over energiezuinig wonen. We helpen inwoners bij het verduurzamen van hun woningen via het Regionaal Energieloket en EnergieC Midden-Delfland. Veel inwoners hebben al de weg gevonden naar deze initiatieven, maar er is nog veel te doen.

Recreatie en toerisme

Het Bijzonder Provinciaal Landschap van Midden-Delfland heeft een belangrijke waarde voor de eigen inwoners maar juist ook voor de inwoners van de omliggende steden. De waarde voor recreatie en toerisme gaat hand in hand met het belang van het beschermen en onderhouden van het landschap.

Om de recreatieve functie te versterken dienen de bekendheid, toegankelijkheid en beleefbaarheid van het gebied vergroot te worden. Het gebied kan aantrekkelijker gemaakt worden door toevoeging van onder meer wandel- en fietspaden, en activiteiten of functies die gericht zijn op natuurbeleving, lokale voedselproductie of educatie.

Om keuzes te kunnen maken in de balans tussen behoud van de kwaliteiten van het landschap en bevordering van recreatief medegebruik zal beleid voor recreatie en toerisme opgesteld worden. Dit kan ten laste van de resterende inkomsten van toeristenbelasting. De inkomsten van

toeristenbelasting zal inclusief jaarlijkse indexering een redelijk stabiele inkomstenbron zijn, die grotendeels besteed wordt ter dekking van stichting PUUUR. Door de raad is eerder bepaald dat niet bestede inkomsten uit toeristenbelasting beschikbaar blijven voor toerisme en recreatie. Het opvolgende uitvoeringsprogramma toerisme en recreatie zal gepaard gaan met een financiële raming die voorgelegd zal worden aan de raad. Dan wordt bezien of het voeden van het uitvoeringsprogramma uit inkomsten van toeristenbelasting kan komen, naast de financiële stromen via de Landschapstafel.

Monumenten en archeologie

In het kader van het Interbestuurlijke Toezicht (IBT) is de provincie gestart met een nieuwe wijze van toezicht voor het toezichtgebied Monumenten en Archeologie, zoals beschreven in haar Uitvoeringsprogramma IBT. Het toezicht wordt één keer per jaar uitgevoerd aan de hand van 4 indicatoren, die mede een beeld moeten geven van de mate waarin de gemeente is toegerust op de uitvoering van het taakveld Monumenten en Archeologie binnen de context van de Omgevingswet. Op dit moment is nog niet aan te geven of dit structureel financiële consequenties heeft voor de gemeente.

Spoorverdubbeling

Tussen Delft en Schiedam is een spoorverdubbeling gepland van het tracé dat het landschap van Midden-Delfland doorsnijdt. ProRail heeft de projectleiding. Onze samenwerking met ProRail is gericht op een zorgvuldige ruimtelijke inpassing en een kwalitatief verantwoorde uitvoering, zodat de spoorverdubbeling gepaard gaat met compensatie voor eventueel aangetaste waarden en tevens een plus oplevert voor de beleevings-, gebruiks-, en toekomstwaarde het landschap.

Eind 2023 is een propositie opgesteld (met financiering door de aangesloten partijen), waarvan de uitwerking op dit moment gaande is. De Landschapstafel heeft een procesbegeleider/programmamanager aangesteld, om binnen het speelveld van uiteenlopende belangen ervoor te zorgen dat de propositie op een constructieve wijze doorwerkt in de verdere uitwerking van de spoorverdubbeling. Doel is een integrale aanpak voor de bereikbaarheid, de verstedelijkingsopgave en behoud of versterking van het Bijzonder Provinciaal Landschap Landschap, waar alle partners van de Landschapstafel achter staan. Dit heeft geleid tot een samenwerking met betrokken partijen, waaronder ProRail, om uiteindelijk voldoende financiële dragers vanuit het Rijk, provincie of regio te genereren om de kwaliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap te behouden of te versterken. Onze gemeentelijke bijdrage gaat voorsnog via de Landschapstafel. Indien aanvullende middelen nodig zijn om ons doel te bereiken zal dat separaat of via de P&C-cyclus aan de orde gesteld worden.

Ecologie en biodiversiteit

De Wet natuurbescherming (Wnb) is opgegaan in de Omgevingswet. Het beschermingsniveau voor flora en fauna blijft hetzelfde, echter het stelsel van de Omgevingswet biedt andere mogelijkheden voor generieke of gebiedstoestemming. Het instrument Soortenmanagementplan (SMP) is een instrument dat dient als ecologische onderbouwing bij verlenen van een gebiedsgerichte/generieke ontheffing door de provincie. Het SMP is gebaseerd op uitgebreid veldonderzoek naar beschermde soorten en de functies van het plangebied. In het SMP worden voorwaarden en maatregelen opgenomen waarmee de staat van instandhouding van (beschermde) soorten wordt geborgd tijdens de uitvoering van eventuele activiteiten gedurende een langere periode, en hoe met de aanwezige (beschermde) soorten en hun leefgebied wordt omgegaan.

Een generieke of gebiedsontheffing bespaart op den duur tijd en geld bij eventuele ontwikkelingen, bijvoorbeeld verduurzaming van gebouwen. Wij stimuleren verduurzaming en willen tegelijkertijd rekening houden met beschermde diersoorten die in deze gebouwen leven. Een soortenmanagementplan kan voorkomen dat per pand een ontheffing of vrijstelling aangevraagd dient te worden.

Door fasegewijs soortenmanagementplannen per nader af te bakenen gebied, zoals de dorpen en het landelijk, op te stellen wordt ecologisch beleid voor Midden-Delfland vorm gegeven. Hiervoor zijn incidenteel middelen nodig.

Financiële mutaties

Kadernota mutaties regulier

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	2026	2027	2028	2029
Baten	- € 339.596	- € 190.034	€ 42.572	€ 77.056
Actuele raming leges bouwvergunning en	- € 339.596	- € 190.034	€ 42.572	€ 77.056
Totaal	- € 339.596	- € 190.034	€ 42.572	€ 77.056

Kadernota mutaties fiches

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
Lasten		- € 179.000	- € 179.000	- € 179.000	- € 179.000
Budget implementati e omgevingswe t	1	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000
BAG VGI Luchtfotografi e	2	- € 9.000	- € 9.000	- € 9.000	- € 9.000
Omgevingswe t	6	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000
Aframing budget voor bestemmings plannen	11	- € 40.000	- € 40.000	- € 40.000	- € 40.000
Bezuiging informatievoo rziening	66	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Bezuiging	66	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
informatievoo rziening					
Totaal		- € 179.000	- € 179.000	- € 179.000	- € 179.000

Bedrijfsvoering

Digitale Transformatie

In onze digitale transformatie versterken we de wendbaarheid en weerbaarheid van onze organisatie, de medewerkers en de onderliggende technische infrastructuur. We hebben dit opgedeeld in twee samenhangende programma's:

Programma 1: I-Organisatie. Dit programma richt zich op de gemeentebrede rollen en functies, het professionaliseren van portfoliomanagement en het inrichten van heldere governance. Onderwerpen die daarbij relevant zijn:

1.
 - a. Rollen & functies: Inventariseren en beschrijven van benodigde taken en autorisaties.
 - b. Portfoliomanagement: Portfolio-opzet en -prioritering om projecten overzichtelijk te beheren.
 - c. Governance: Proces- en besluitvormingsstructuur voor samenhangende digitale projecten.

Uitgevoerde onderzoeken hebben een kwantitatieve vraag aan fte voor functioneel beheer in beeld gebracht. Voor de huidige krapte in functioneel applicatiebeheer is in de begroting al ruimte gereserveerd voor het sociaal domein en het KlantContactCentrum. Voor het overige ervaren tekort zetten we eerst in op opleiding en eenduidige functie- en taakomschrijvingen voor de functioneel beheerders. Na 1,5 jaar evalueren we vervolgens of aanvullende formatie nodig is, mede gelet op de impact van verSAASing van applicaties.

Programma 2: Eigentijdse ICT. De vervanging van ons datacenter is afgerond. Deze stond gepland voor oplevering vóór 1 juni 2025 en deze planning is gehaald. Deze vernieuwing vormt de technische basis voor alle digitale vernieuwingen. Belangrijkste gevolgen:

- *Financiële verschuiving:* van eenmalige investeringen (Capex) naar doorlopende dienstverleningskosten (Opex).
- *Beheer en contracten:* aanpassing van de beheerafspraken in de samenwerkingsovereenkomst met Westland.

We onderzoeken momenteel de beste borging van deze nieuwe beheervorm.

VerSAASing

De overstap naar Software-as-a-Service is een strategische pijler. Gemeenten winnen hiermee aan schaalbaarheid, flexibiliteit en eenvoudiger onderhoud. Tegelijk vraagt verSAASing om nieuwe rollen en vaardigheden binnen het applicatiebeheer. Daarnaast vraagt het zorgvuldige selectie en risicobeheersing bij het kiezen van serviceproviders.

Digitale weerbaarheid

Geopolitieke spanningen, toegenomen cyberdreigingen en verstoringen in toeleveringsketens maken digitale weerbaarheid cruciaal. We richten ons op:

- *Informatiebeveiliging:* naleving van landelijke en Europese wet- & regelgeving.
- *Risicomanagement:* periodieke risico- en scenario-analyses.
- *Autonomie en wendbaarheid:* technische én beleidsmatige maatregelen om afhankelijkheden te beperken.

We volgen hierin de landelijke en Europese wet- en regelgeving, maar ook zelf nauwlettend onze risico's in de gaten.

AI

Met AI kunnen we efficiency en dienstverlening verbeteren, maar we zijn ons bewust van de *risico's*: zoals bias in data en privacy- en beveiligingsvraagstukken. Daarnaast stelt AI hoge eisen aan rekenkracht en opslag. Daarom is een goede technische infrastructuur belangrijk. Met het programma Eigentijdse ICT hebben we de technische basis voor AI gelegd. Vanaf dat moment investeren we verder in kennis en goede data. Slechte data zorgen namelijk voor slechte resultaten.

We verkennen de mogelijkheden van AI in een afgeschermd omgeving. Op basis van de bevindingen stellen we een AI-beleid op met heldere kaders voor transparantie, veiligheid, ethiek, duurzaamheid en optimale dienstverlening aan inwoners en ondernemers. Vooruitlopend daarop zetten we wel in op het veilig gebruik van AI voor tekstredactie.

Informatiebeveiliging

Dreigingen & uitdagingen

Informatiebeveiliging beschermt de data van inwoners, ondernemers en medewerkers. Het fundament hiervoor moet op orde zijn om tegengewicht te bieden aan alle (digitale) dreigingen. Geopolitieke spanningen en internationale conflicten leggen extra druk op onze ICT-systemen. Deze ontwikkelingen verhogen het risico op cyberaanvallen en verstoringen. Daarom blijven we alert en passen we onze beveiliging voortdurend aan aan veranderende omstandigheden.

Technologische en organisatorische maatregelen

- *SIEM & SOC*. In 2025 hebben we een Security Information & Event Management (SIEM) en een Security Operations Center (SOC) geïmplementeerd om verdachte activiteiten snel te signaleren en te bestrijden.
- *Bewustwording & training*. Technologische oplossingen zijn echter niet genoeg. We investeren in regelmatige trainingen en bewustwordingscampagnes over informatiebeveiliging en privacy voor alle medewerkers.
- *Risicoanalyse & compliance*. Nieuwe ontwikkelingen (AI, verSAASing, grote tech-leveranciers) en strenger wordende wet- en regelgeving (NIS2, Cyberbeveiligingswet, BIO 2.0) vragen om een gedegen risicoanalyse en aanscherping van ons beleid. Dit vertaalt zich in extra aandacht voor audit- en compliance-processen. We volgen actief de richtlijnen van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

Continuïteits- en uitwijkvoorziening

Bij langdurige uitval—bijvoorbeeld door een cyberincident of brand—moeten we de dienstverlening kunnen blijven garanderen. De huidige uitwijkoplossing voldoet niet meer aan de actuele eisen. Daarom starten we in 2025 een aanbesteding voor een moderne uitwijkvoorziening voor burgerzaken en de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG). Het doel hiervan is:

- Realiseren van een alternatieve locatie met volledige infrastructuur.
- Waarborgen van ononderbroken dienstverlening bij calamiteiten.
- Voldoen aan de huidige eisen en standaarden op het gebied van informatiebeveiliging en continuïteit.

Zaakgericht werken, Digitalisering & Archivering

Duurzaam en toegankelijk informatiebeheer

Bij onze gemeente staat het zorgvuldig omgaan met informatie centraal. We streven ernaar om alle gegevens op een gestructureerde manier op te slaan, zodat ze eenvoudig terug te vinden zijn en alleen toegankelijk voor medewerkers met de juiste autorisaties. Tegelijkertijd zorgen we dat de informatie niet langer bewaard wordt dan de wet toestaat. Zo behouden we de balans tussen toegankelijkheid en privacy, en blijven onze archieven toekomstbestendig.

Nieuwe Archiefwet: modernisering per 1 juli 2026

Met de Archiefwet die de Tweede Kamer op 18 februari 2025 aannam, verandert ons archiefstelsel ingrijpend. Zo wordt de termijn waarin we dossiers overbrengen naar het gemeentearchief gehalveerd van twintig naar tien jaar. Waar voorheen nog drie argumenten bestonden om vertrouwelijke stukken af te schermen, zijn dat er nu veertien. Bovendien komt er meer nadruk om alles digitaal te archiveren, ook documenten die in specifieke vakapplicaties staan. Deze wetwijziging dwingt ons om onze processen, systemen en opleidingen vanaf 1 juli 2026 grondig te herzien, zodat we voldoen aan alle nieuwe eisen.

Archiveringsbeleid en e-depot

Voor het selecteren en vernietigen van gemeentelijke archiefbescheiden volgen we de Selectielijst Archiefbescheiden Gemeenten en Intergemeentelijke Organen 2020. Hierbij geldt het e-depot als kernvoorziening: dit digitale depot biedt een veilige, gecertificeerde opslag voor al onze digitale documenten. Om te kunnen voldoen aan de versnelde overbrengstermijn en de uitgebreidere openbaarheidstoets, onderzoeken we welke aanpassingen in onze infrastructuur en werkwijzen nodig zijn. Mocht dat extra middelen vergen, dan nemen we dat mee in onze investeringsplannen.

Pilot e-mailarchivering

Actueel is de ontwikkeling van e-mailarchivering. Dit wordt nu door de VNG via een pilot vormgegeven. Dit beoogt een oplossing te bieden voor gemeenten die moeite hebben met het archiveren van e-mail en richt zich op het langdurig bewaren van e-mails van ambtenaren, met name die van sleutelfuncties. Doel hiervan is het vereenvoudigen van het archiveren van e-mails en versterken van de grip op de digitale informatiehuishouding. Uiterlijk in 2028 wordt deze proef geëvalueerd.

Actualisatie samenwerking met Stadsarchief Delft

De gemeente Midden-Delfland heeft een Gemeenschappelijke Regeling met Stadsarchief Delft. Deze dateert uit 2004 en wordt, in combinatie met een dienstverleningsovereenkomst, geactualiseerd qua diensten en kosten om aan de huidige tijd te voldoen. Zo is bijvoorbeeld het e-depot voor de opslag van digitale archieven benoemd en zijn de structurele kosten van advisering- en inspectie-uren al geïndexeerd naar de huidige maatstaven. De dienstverlening is teruggebracht naar wat wettelijk verplicht is.

Personeel & Organisatie

Arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt in Nederland is het afgelopen jaar stabiel geworden en iets minder krap. De verwachting is dat dit de komende jaren zo blijft. De gemeentelijke arbeidsmarkt wijkt hier echter

van af. Doordat een groot deel van het gemeentelijk personeel met pensioen gaat en de beroepsbevolking niet meer groeit, blijft het voor gemeenten lastig om talentvolle mensen te vinden. Daardoor komt er meer druk op de dienstverlening te liggen. Vooral managementfuncties en vacatures in het ruimtelijk domein zijn (zeer) moeilijk te vervullen. Daarnaast is het moeilijk te voorspellen welke invloed de Wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties (DBA) op de arbeidsmarkt heeft. Het wordt namelijk lastiger om snel, flexibel en tijdelijk personeel van buiten aan te trekken (inhuur) voor projecten of tijdelijke invulling van vacatures.

De afgelopen jaren hebben wij ingezet op het versterken van ons werkgeversmerk. We zien dat gemeente Midden-Delfland, sneller dan andere gemeenten, talent weet aan te trekken. Dat komt door onze interessante opgaven, het unieke landschap, onze fijschalige structuur, de welkome cultuur en het afwisselende werk. Dit onderscheidt maakt ons aantrekkelijk voor nieuwe medewerkers.

We blijven de komende jaren inzetten op goede arbeidsmarktcommunicatie en we ontwikkelen een strategie die past bij de huidige en toekomstige arbeidsmarkt. Daarnaast gaan we met andere gemeenten samenwerken op de regionale arbeidsmarkt. Zo zorgen we ervoor dat we genoeg mensen vinden én houden. Daarmee geven we prioriteit aan de uitvoeringskracht en de kwaliteit van onze dienstverlening.

Traineeship als onderdeel van onze arbeidsmarktstrategie

De komende vier jaar verandert ons personeelsbestand. Dat komt doordat medewerkers met pensioen gaan of om andere redenen vertrekken. We weten nu al welke vacatures daardoor vrijkomen. De gemiddelde leeftijd van onze medewerkers is 47 jaar. Dat ligt in lijn met de gemiddelde leeftijd in het openbaar bestuur (tussen de 46 en 51 jaar). Om te zorgen voor een goede mix van jong en ervaren personeel én om op tijd in te spelen op toekomstige vacatures, maakt(e) het traineeship onderdeel uit van onze organisatie. We starten weer met een nieuw traineeship.

In een traineeship krijgen jonge medewerkers de kans om zich te ontwikkelen, zowel in hun werk als persoonlijk. Ze draaien mee op verschillende afdelingen en leren zo de organisatie goed kennen. Met hun frisse blik dragen ze bij aan de uitdagingen van de gemeente. Het traineeship helpt ook om de samenwerking en het vertrouwen binnen de organisatie te versterken. Na afloop van het traineeship kunnen trainees instromen op een functie die vrijkomt.

We stellen voor om dit traineeship incidenteel te bekostigen voor de komende twee jaar. Het budget voor traineeship maakt(e) structureel deel uit van onze begroting. De forse financiële opgave die we hebben, maakt dat we voorstellen om het budget niet meer structureel op te nemen in de begroting en hierop dus bezuinigen. Daarnaast zoeken we naar andere manieren om jong talent aan te trekken, zoals het uitbreiden van ons stagebeleid.

Vitaal werken en duurzame inzetbaarheid

We ontwikkelen een duidelijke visie op vitaal werken binnen de gemeente Midden-Delfland. Het doel is om medewerkers duurzaam inzetbaar te houden. Want medewerkers die gezond zijn, met plezier werken én zich kunnen ontwikkelen, blijven langer verbonden aan onze organisatie. Zo kunnen we de uitstroom van personeel beperken.

We investeren in onze mensen door een programma aan te bieden waarin onder andere vitaliteit, verzuim, arbeidsomstandigheden, flexibel (hybride) werken en leren en ontwikkelen samenkomen. Met dit programma stimuleren en ondersteunen we een gezonde leefstijl, zowel lichamelijk als mentaal. We zorgen voor een veilige en gezonde werkomgeving, geven ruimte aan zingeving én

maken medewerkers bewust van hun eigen rol in dit geheel. Op deze manier vergroten we de inzetbaarheid van onze medewerkers. Het doel is dat zij productief, gezond én met plezier aan het werk zijn en blijven. We verwachten dat de werkdruk en stress afneemt en het ziekteverzuim daalt als we investeren in vitaal werken. Een daling in het ziekteverzuim levert een besparing op in de kosten. De eerste effecten hiervan verwachten we in 2026 te zien.

Daarnaast is het belangrijk dat medewerkers wendbaar en veerkrachtig zijn. Zo kunnen zij goed omgaan met veranderingen en bijdragen aan de opgaven van de gemeente. Een goede werk- privé balans draagt hieraan bij. Flexibiliteit van werkplek en werktijden maakt het voor de medewerker mogelijk om de tijd goed te benutten en werk- en privétaken makkelijker te combineren.

Bij duurzame inzetbaarheid hoort ook dat we blijven investeren in opleiding en ontwikkeling. Vanuit het opleidingsbudget betalen we bijvoorbeeld het tweejarige ontwikkelprogramma voor trainees, leiderschapsprogramma's (MD-trajecten), permanente educatie, en trainingen voor vakinhoudelijke kennis. We willen de ontwikkelmogelijkheden voor onze medewerkers het liefst ongewijzigd behouden, toch stellen we voor om het opleidingsbudget flink te verlagen. De voorgestelde bezuiniging betekent onder meer dat we soberder MD-trajecten aanbieden en kritischer kijken naar overige trainingen en opleidingen. Een deel van de persoonlijke ontwikkelbehoefte kunnen we mogelijk opvangen binnen het (tijdelijke) budget voor duurzame inzetbaarheid.

CAO en loonstijging

Per 1 april 2025 is een nieuwe CAO-Gemeenten. Deze CAO loopt tot en met 31 maart 2027. In de CAO is een structurele salarisstijging van totaal 6,7% afgesproken plus 35 euro nominaal. Deze afspraak is verwerkt in de salarisbegroting 2026 en verder. De reguliere salarisschalen worden als volgt verhoogd:

- 1 april 2025 een loonstijging van 2%
- 1 oktober 2025 een loonstijging van 1,85%
- 1 januari 2026 het bodem uursalaris 16 euro exclusief schaal A (niet van toepassing voor gemeente Midden-Delfland)
- 1 januari 2026 35 euro nominaal in de salarisschalen
- 1 juli 2026 een loonstijging van 1,25%
- 1 januari 2027 een loonstijging van 1,6%

Rechtmatigheid en Control

Met ingang van boekjaar 2023 is de rechtmatigheidsverantwoording ingevoerd. In onze Jaarstukken 2023 heeft het college daarom voor de eerste keer een rechtmatigheidsverantwoording opgenomen. Hiermee heeft het college verantwoording afgelegd over de naleving van de regels, die relevant zijn voor het financiële reilen en zeilen van de gemeente.

De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording legt een grotere nadruk op het naleven van wettelijke en interne voorschriften bij het gebruik van de gemeentefinanciën en vraagt daarom versterking van de controlfunctie. Dit betekent dat er meer aandacht moet worden besteed aan het nauwkeurig vastleggen en controleren van hoe beslissingen worden genomen en middelen worden besteed, om ervoor te zorgen dat deze handelingen in overeenstemming zijn met de geldende wet- en regelgeving. Een versterkte controlfunctie helpt bij het vroegtijdig signaleren van afwijkingen en risico's, en zorgt ervoor dat er effectieve controlesystemen en -procedures worden geïmplementeerd die waarborgen dat de organisatie de verplichtingen op het gebied van rechtmatigheid nakomt. Hierdoor wordt niet alleen de financiële integriteit versterkt, maar wordt ook het vertrouwen van belanghebbenden in de betrouwbaarheid van de organisatie vergroot.

Daarnaast hebben we, naast de dagelijkse zaken, steeds vaker te maken met grote en samenhangende opgaven op verschillende beleidsterreinen die een groot beslag leggen op de capaciteit (onder meer financieel en formatief) van onze organisatie. Om ook die capaciteitsvraag te kunnen beheersen, onderzoeken we hoe we de controlfunctie kunnen versterken.

Wet open overheid

De Wet open overheid (hierna: Woo) verplicht bestuursorganen om maatregelen te nemen voor duurzame toegankelijkheid van digitale documenten. Overheidsorganisaties moeten vóór 1 mei 2030 hun digitale informatiehuishouding op orde hebben. De Woo is bij de gemeente opgenomen in het informatiebeleidsplan 2022-2026 (spoor 'solide huis'). De inrichting van een Woo-coördinatiepunt is sinds implementatie geregeld. Daar is toen geen budgetaanvraag voor gedaan. Nu bijna 2 jaar later merken we dat deze werkzaamheden behoorlijk wat personele capaciteit vraagt, dit in combinatie met het aantal gestegen Woo-verzoeken. In de begroting wordt - zoals eerder aangekondigd - structureel budget aangevraagd voor personele kosten voor de Woo-coördinator (grote inschatting 0,2 FTE). Wat betreft de actieve openbaarmaking, deze verplichting is nog steeds niet van kracht. Volgens de wet moet hiervoor een landelijk platform genaamd PLOOI worden gebruikt. De ontwikkeling van PLOOI is echter gestopt in 2022. Wel blijven we geleidelijk toewerken naar actieve openbaarmaking van 11 informatiecategorieën, zoals in de Woo genoemd, in de komende jaren. Ook dit zal kosten met zich meebrengen. In het gemeentefonds zijn middelen beschikbaar gesteld specifiek voor de implementatie van de Woo.

De Woo staat niet op zichzelf, maar maakt deel uit van een groter stelsel dat gericht is op gelijkheid van informatiepositie tussen burger en overheid. Naast de Woo vraagt ook de implementatie de Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer (WMEBV) straks extra personele inzet en project(be)geleiding. Dit wordt nu nog nader ambtelijk nader onderzocht.

Algemene dekkingsmiddelen:

Kadernota mutaties regulier

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	2026	2027	2028	2029
Lasten	€ 78.750	€ 382.819	€ 655.828	€ 651.128
Uitvoering IHP - onderdeel Mariaschool (financieringskosten)	€ 78.750	€ 382.819	€ 655.828	€ 651.128
Totaal	€ 78.750	€ 382.819	€ 655.828	€ 651.128

Kadernota mutaties fiches/bezuinigingen

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
Lasten		- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Bezuiging informatievoorziening	66	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Baten		- € 810.000	- € 813.900	- € 817.917	- € 822.055
Verhoging dividend JUVA	58	- € 680.000	- € 680.000	- € 680.000	- € 680.000
OZB extra verhoging met 2%	EC	- € 130.000	- € 133.900	- € 137.917	- € 142.055
Totaal		- € 815.000	- € 818.900	- € 822.917	- € 827.055

Overhead:

Kadernota mutaties regulier

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
Lasten		€ 39.994	€ 14.994	€ 0	€ 0
Bestuurlijke opdracht provinciaal landschap en verdere invulling Toekomstvisie 2050		€ 25.000	€ 0	€ 0	€ 0
Juridische kennisbank t.b.v. het nieuwe stelsel omgevingsrecht welke met de omgevingswet in werking is getreden. Accounts LWE.		€ 8.568	€ 8.568	€ 0	€ 0
Juridische kennisbank accounts JuZa		€ 6.426	€ 6.426	€ 0	€ 0
Totaal		€ 39.994	€ 14.994	€ 0	€ 0

Kadernota mutaties fiches

Een positief bedrag is negatief

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
Lasten		- € 631.600	- € 907.600	- € 907.600	- € 907.600
Sluiting gemeentehuis met 1 dag	13	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Dag minder schoonmaak	14	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000
Glasbewassing Buiten + Binnen	15	- € 3.500	- € 3.500	- € 3.500	- € 3.500
Lagere uitgaven kantoorbenodigdheden	25	- € 4.000	- € 4.000	- € 4.000	- € 4.000
Lagere uitgaven catering en vergaderkosten	25	- € 7.500	- € 7.500	- € 7.500	- € 7.500
Stimuleren digitaal verzenden, waardoor minder porto	25	- € 7.500	- € 7.500	- € 7.500	- € 7.500
Zonnepanelen en LED in het gemeentehuis	25	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Meer onderhoudswerkzaamheden in gemeentehuis door eigen facilitaire dienst i.p.v. contract	25	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000
Opzeggen abonnementen/lidmaatschappen	25	- € 2.000	- € 2.000	- € 2.000	- € 2.000
Opzeggen applicaties	25	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
FG functie anders inrichten	55	- € 15.000	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000
Schrappen verzekeringen	56	- € 37.000	- € 37.000	- € 37.000	- € 37.000
Aframen budget adviezen	57	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
derden					
Verlagen post informatiebeveiliging	61	- € 50.000	- € 50.000	- € 50.000	- € 50.000
Aankoop en onderhoud buiten automatiseringscontracten verlagen	62	- € 7.000	- € 7.000	- € 7.000	- € 7.000
Aankoop kleine onderdelen hardware verlagen	63	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000
Applicaties verbeteren en updates verlagen	64	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000
Beheer archief verlagen	65	- € 4.000	- € 4.000	- € 4.000	- € 4.000
Post Jong Midden-Delfland verlagen	67	- € 3.500	- € 3.500	- € 3.500	- € 3.500
Kosten onderneming sraad verlagen	68	- € 2.300	- € 2.300	- € 2.300	- € 2.300
Verlagen budget afscheid en jubilea	69	- € 3.000	- € 3.000	- € 3.000	- € 3.000
Verlagen kosten bedrijfsgeneeskundige zorg	70	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Inhuur aframen naar 0	71	- € 4.800	- € 4.800	- € 4.800	- € 4.800
Verlagen budget opleiding en ontwikkeling	72	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000
Nieuwsblad Midden-Delfland; Verlagen kosten door minder informatie	73	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
Subsidie verlagen	74	€ 0	- € 22.000	- € 22.000	- € 22.000
Informatiebor den	75	- € 500	- € 500	- € 500	- € 500
Stoppen met programma Heldere Taal	76	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Stoppen met structureel traineeschip	77	- € 113.000	- € 113.000	- € 113.000	- € 113.000
Reductie formatie management	78	€ 0	- € 134.000	- € 134.000	- € 134.000
Reductie formatie management formatie	79	€ 0	- € 105.000	- € 105.000	- € 105.000
Schrappen langlopende vacature landelijk gebied	80	- € 93.000	- € 93.000	- € 93.000	- € 93.000
Schrappen langlopende vacature bedrijfscontac tfunctionaris	81	- € 59.000	- € 59.000	- € 59.000	- € 59.000
Schrappen uren adviseur dienstverlenin g	82	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000
Bezuiging informatievoo rziening	66	- € 2.500	- € 2.500	- € 2.500	- € 2.500
Bezuiging informatievoo rziening	66	- € 7.500	- € 7.500	- € 7.500	- € 7.500
Bezuiging informatievoo rziening	66	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Bezuiging informatievoo rziening	66	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Bezuiging informatievoo rziening	66	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Baten		€ 0	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000
Kostendekken d verhuren gemeentelijk	24	€ 0	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000

Onderwerp	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
vastgoed Gemeentehuis					
Totaal		- € 631.600	- € 937.600	- € 937.600	- € 937.600

Investeringskredieten

De Kadernota 2026-2029 bevat zeven nieuwe investeringskredieten als voorstel voor de begroting. We hebben alleen de investeringskredieten opgenomen die we noodzakelijk achten en hebben de gewenste en optionele investeringskredieten buiten beschouwing gelaten.

We hebben ook rekening gehouden met de investeringskredieten die al door de gemeenteraad zijn goedgekeurd, maar nog niet volledig zijn uitgevoerd. We erkennen dat het telkens doorschuiven van investeringskredieten in combinatie met nieuwe aanvragen kan leiden tot een cumulatieve belasting die onze capaciteit om ze uit te voeren overstijgt. Daarom besteden we binnen de planning-en-controlcyclus meer aandacht aan de investeringskredieten en komen we vaker en eerder met voorstellen voor uitstel, fasering of annulering van investeringskredieten.

Investeringskredieten kadernota 2026-2029

Omschrijving investering:	2026	2027	2028	2029	Maatsch./Eco.nut.
<u>Openbaar groen:</u> Jaarlijks in de winter herinrichting van openbaar groen			€ 50.000	€ 50.000	M
<u>Overhead:</u> Technische installaties gemeentehuis				€ 80.165	E
<u>Beschoeiing:</u> Vervangen beschoeiingen conform beheerplan				€ 350.000	M
<u>Riolering:</u> Vervangen persleidingen				€ 403.000	E
<u>Riolering:</u> Vervangen pompunits				€ 205.000	E
<u>Riolering:</u> Vervangen vrijvervalriolering				€ 460.000	E
<u>Riolering:</u> Vervangen hoofdgemalen				€ 88.000	E
Totaal:			€ 50.000	€ 1.636.165	

Weerstandsvermogen

Voor een gezonde financiële positie moeten we beschikken over voldoende weerstandsvermogen. Dit houdt in dat we over voldoende capaciteit beschikken om de financiële risico's op te kunnen vangen die niet zijn afgedekt. Ook willen we voorkomen dat iedere onvoorziene, financiële tegenvaller ons direct dwingt tot bezuinigen of dat er juist een onnodig hoge financiële buffer wordt aangehouden. Juist om die reden is in 2019 de reserve Weerstandsvermogen ingesteld. Een onttrekking aan de algemene reserve beïnvloedt hierdoor niet de weerstandsratio.

Goed om op te merken is dat onze solvabiliteit zowel absoluut als relatief goed en gezond is. Daarbij maken we nog de kanttekening dat onze solvabiliteit in negatieve zin wordt beïnvloed door leningen die zijn aangetrokken ten behoeve van in erfpacht uitgegeven gronden. Hierbij zijn de erfpachtopbrengsten substantieel hoger dan de rentes op de aangetrokken leningen. Dit levert de gemeente ca. € 1,6 mln. additionele opbrengsten op. De aflossingen van de aangetrokken leningen zijn gekoppeld aan de duur van de erfpacht.

Wij sluiten het inzetten van incidentele middelen uit de reserves niet uit indien dit nodig is om onze structurele (financiële) positie te versterken. De reservemutaties (toevoegingen en onttrekkingen) presenteren wij uiteraard in de Begroting 2026.

Een overzicht van de ontwikkeling van de algemene reserve en de bestemmingsreserves in de jaren 2021 tot en met 2025 is in onderstaand overzicht weergegeven.

Overzicht reserves	2021	2022	2023	2024 (concept)	2025 (begroot)
Algemene reserve					
Beginsaldo	€ 8.378.571	€ 8.894.101	€ 10.283.650	€ 10.268.795	€ 11.917.393
Stortingen	€ 2.192.663	€ 3.101.315	€ 2.186.164	€ 1.946.081	€ 4.850
Onttrekkingen	€ 3.055.600	€ 2.511.157	€ 2.097.364	€ 2.431.677	€ 2.534.553
Eindsaldo voor resultaat	€ 7.515.634	€ 9.484.259	€ 10.372.450	€ 9.783.199	€ 9.387.690
Resultaat boekjaar	€ 1.378.467	€ 799.391	€ - 103.655	€ 2.134.194	
Eindsaldo (31-12) na resultaat	€ 8.894.101	€ 10.283.650	€ 10.268.795	€ 11.917.393	€ 9.387.690
Bestemmingsreserve					
Beginsaldo	€ 37.711.700	€ 41.474.488	€ 42.979.900	€ 41.203.795	€ 41.742.318
Stortingen	€ 6.429.191	€ 2.049.886	€ 984.457	€ 1.450.875	€ 172.169
Onttrekkingen	€ 2.666.403	€ 544.475	€ 2.760.562	€ 912.352	€ 617.227
Eindsaldo (31-12)	€ 41.474.488	€ 42.979.900	€ 41.203.795	€ 41.742.318	€ 41.297.260

Totaaloverzicht

Kadernota totaaloverzicht

Totaaloverzicht (een positief bedrag is negatief)

Onderwerp	Fiche/Regulier	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
A)			€	€	€	€
Beginstand Kadernota			2.324.382	2.339.814	2.339.814	2.150.515
Beginstand kadernota	Nadelig		€ 2.324.382	€ 2.339.814	€ 2.339.814	€ 2.150.515
Algemene dekkingsmiddelen			- € 736.250	- € 436.081	- € 167.089	- € 175.927
Uitvoering IHP - onderdeel Mariaschool (financieringskosten)	Regulier		€ 78.750	€ 382.819	€ 655.828	€ 651.128
Verhoging dividend JUVA	Fiche	58	- € 680.000	- € 680.000	- € 680.000	- € 680.000
Bezuiging informatieve voorziening	Fiche	66	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
OZB extra verhoging met 2%	Fiche	EC	- € 130.000	- € 133.900	- € 137.917	- € 142.055
Overhead			- € 591.606	- € 922.606	- € 937.600	- € 937.600
Sluiting gemeentehuis met 1 dag	Fiche	13	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Dag minder schoonmaak	Fiche	14	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000
Glasbewassing Buiten + Binnen	Fiche	15	- € 3.500	- € 3.500	- € 3.500	- € 3.500
Kostendeckend verhuren gemeentelijk vastgoed Gemeenteh	Fiche	24	€ 0	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000

Onderwerp	Fiche/Regulier	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
uis						
Lagere uitgaven kantoorbenodigdheden	Fiche	25	- € 4.000	- € 4.000	- € 4.000	- € 4.000
Lagere uitgaven catering en vergaderkosten	Fiche	25	- € 7.500	- € 7.500	- € 7.500	- € 7.500
Stimuleren digitaal verzenden, waardoor minder porto	Fiche	25	- € 7.500	- € 7.500	- € 7.500	- € 7.500
Zonnepanelen en LED in het gemeentehuis	Fiche	25	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Meer onderhoudswerkzaamheden in gemeentehuis door eigen facilitaire dienst i.p.v. contract	Fiche	25	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000
Opzeggen abonnementen/lidmaatschappen	Fiche	25	- € 2.000	- € 2.000	- € 2.000	- € 2.000
Opzeggen applicaties	Fiche	25	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestuurlijke opdracht provinciaal landschap en verdere invulling Toekomstvisie 2050	Regulier		€ 25.000	€ 0	€ 0	€ 0
Juridische kennisbank t.b.v. het nieuwe	Regulier		€ 8.568	€ 8.568	€ 0	€ 0

Onderwerp	Fiche/Regulier	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
stelsel omgevingsr echt welke met de omgevings wet in werking is getreden. Accounts LWE.						
Juridische kennisbank accounts JuZa	Regulier		€ 6.426	€ 6.426	€ 0	€ 0
FG functie anders inrichten	Fiche	55	- € 15.000	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000
Schrappen verzekering en	Fiche	56	- € 37.000	- € 37.000	- € 37.000	- € 37.000
Aframen budget adviezen derden	Fiche	57	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Verlagen post informatieb eveiliging	Fiche	61	- € 50.000	- € 50.000	- € 50.000	- € 50.000
Aankoop en onderhoud buiten automatise ringscontra cten verlagen	Fiche	62	- € 7.000	- € 7.000	- € 7.000	- € 7.000
Aankoop kleine onderdelen hardware verlagen	Fiche	63	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000
Applicaties verbeteren en updates verlagen	Fiche	64	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000
Beheer archief verlagen	Fiche	65	- € 4.000	- € 4.000	- € 4.000	- € 4.000
Post Jong Midden-Del	Fiche	67	- € 3.500	- € 3.500	- € 3.500	- € 3.500

Onderwerp	Fiche/Regulier	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
fland verlagen						
Kosten ondernemingsraads verlagen	Fiche	68	- € 2.300	- € 2.300	- € 2.300	- € 2.300
Verlagen budget afscheid en jubilea	Fiche	69	- € 3.000	- € 3.000	- € 3.000	- € 3.000
Verlagen kosten bedrijfsgeen eeskundige zorg	Fiche	70	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Inhuur aframen naar 0	Fiche	71	- € 4.800	- € 4.800	- € 4.800	- € 4.800
Verlagen budget opleiding en ontwikkeling	Fiche	72	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000
Nieuwsblad Midden-Delfland; Verlagen kosten door minder informatie	Fiche	73	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000
Subsidie verlagen	Fiche	74	€ 0	- € 22.000	- € 22.000	- € 22.000
Informatiebeurden	Fiche	75	- € 500	- € 500	- € 500	- € 500
Stoppen met programma Heldere Taal	Fiche	76	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Stoppen met structureel traineeschip	Fiche	77	- € 113.000	- € 113.000	- € 113.000	- € 113.000
Reductie formatie management	Fiche	78	€ 0	- € 134.000	- € 134.000	- € 134.000

Onderwerp	Fiche/Regulier	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
nt						
Reductie formatie management formatie	Fiche	79	€ 0	- € 105.000	- € 105.000	- € 105.000
Schrappen langlopende vacature landelijk gebied	Fiche	80	- € 93.000	- € 93.000	- € 93.000	- € 93.000
Schrappen langlopende vacature bedrijfscontractfunctionaris	Fiche	81	- € 59.000	- € 59.000	- € 59.000	- € 59.000
Schrappen uren adviseur dienstverlening	Fiche	82	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000
Bezuiging informatievoorziening	Fiche	66	- € 2.500	- € 2.500	- € 2.500	- € 2.500
Bezuiging informatievoorziening	Fiche	66	- € 7.500	- € 7.500	- € 7.500	- € 7.500
Bezuiging informatievoorziening	Fiche	66	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Bezuiging informatievoorziening	Fiche	66	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Bezuiging informatievoorziening	Fiche	66	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Programma 1			- € 200.000	- € 210.000	- € 210.000	- € 210.000
Subsidie gebiedsmarketing	Fiche	3	€ 0	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Salaris deels ten laste van IODS	Fiche	4	- € 90.000	- € 90.000	- € 90.000	- € 90.000
Onderhoud recreatiegebieden deels tlv	Fiche	5	- € 65.000	- € 65.000	- € 65.000	- € 65.000

Onderwerp	Fiche/Regulier	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
IODS						
Aframing budget Midden Delfland / adviezen derden	Fiche	9	- € 35.000	- € 35.000	- € 35.000	- € 35.000
Aframng subsidiebudget	Fiche	10	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Programma 2			- € 45.836	- € 39.200	- € 64.200	- € 64.200
Uitvoering plan van aanpak ondermijning	Regulier		€ 15.000	€ 0	€ 0	€ 0
Verlaging inwonersbijdrage MRDH	Regulier		- € 2.636	€ 0	€ 0	€ 0
0-onderzoek en telefonische bereikbaarheid	Regulier		€ 0	€ 25.000	€ 0	€ 0
Besparing burgerlijke stand	Fiche	27	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400
kosten eigen verklaring en kosten naturalisatie	Fiche	28	- € 3.800	- € 3.800	- € 3.800	- € 3.800
Anti discriminatievoorziening	Fiche	37	- € 1.000	- € 1.000	- € 1.000	- € 1.000
Overige kosten verlagen (wegslepen wrakken)	Fiche	51	- € 25.000	- € 25.000	- € 25.000	- € 25.000
Bemiddeling en mediation	Fiche	52	€ 0	- € 6.000	- € 6.000	- € 6.000
OOV	Fiche	53	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000

Onderwerp	Fiche/Regulier	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
uitbesteding overig						
Bijdrage regionale samenwerking Veiligheidsregio Haaglanden	Fiche	54	- € 17.000	- € 17.000	- € 17.000	- € 17.000
Bezuiging informatievoorziening (tot. Bezuiging €50k.)	Fiche	66	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Programma 3			€ 123.833	€ 34.833	€ 59.833	€ 109.833
Tekort onderhoud openbaar groen voor kwaliteitsniveau B.	Regulier		€ 160.000	€ 160.000	€ 160.000	€ 160.000
Tekort onkruidbestrijding op verharding voor kwaliteitsniveau B.	Regulier		€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Rioleringsactualisering budget GWL	Regulier		- € 60.000	- € 60.000	- € 60.000	- € 60.000
Rioleringsactualisering budget telefonie	Regulier		- € 1.800	- € 1.800	- € 1.800	- € 1.800
Rioleringsactualisering budget onderhoud gemaal en kelder	Regulier		- € 500	- € 500	- € 500	- € 500
Rioleringsactualisering budget onderhoud gemaal en	Regulier		- € 1.200	- € 1.200	- € 1.200	- € 1.200

Onderwerp	Fiche/Regulier	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
kelder						
Riolering actualiserin g budget uitgaven ivm bouwplann en	Regulier		- € 17.999	- € 17.999	- € 17.999	- € 17.999
Riolering actualiserin g budget kolkenzuige n	Regulier		€ 17.500	€ 17.500	€ 17.500	€ 17.500
Riolering actualiserin g budget straatvege n	Regulier		€ 15.700	€ 15.700	€ 15.700	€ 15.700
Verwerking riolering mutatie met de voorziening	Regulier		€ 48.299	€ 48.299	€ 48.299	€ 48.299
CBG verhoging deelnemers bijdrage vanaf 2026	Regulier		€ 131.958	€ 131.958	€ 131.958	€ 131.958
Kostenrami ng implement atie afvalinzame lbeleid (Diftar)	Regulier		€ 115.000	€ 105.000	€ 0	€ 0
Onttrekking afval (Diftar) mutatie met de egalisatievo orziening	Regulier		- € 115.000	- € 105.000	€ 0	€ 0
Bijraming ODH i.v.m. indexatie welke onvoldoend e is gebleken	Regulier		€ 33.000	€ 33.000	€ 33.000	€ 33.000
Budget	Regulier		- € 14.125	- € 14.125	- € 14.125	- € 14.125

Onderwerp	Fiche/Regulier	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
Label C enkel incidenteel benodigd						
Afstoten kinderboer derij Maasland of Schipluiden	Fiche	12	- € 8.500	- € 17.500	- € 17.500	- € 17.500
Bediening van bruggen alleen weekenden en woe middag	Fiche	16	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000
Stoppen met de kerstboom	Fiche	17	- € 3.000	- € 3.000	- € 3.000	- € 3.000
10% besparing op speelvoorzieningen	Fiche	18	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
10% besparing op onderhoud wegbermen	Fiche	19	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000
10% besparing op baggeren	Fiche	20	- € 12.500	- € 12.500	- € 12.500	- € 12.500
overstap op LED verlichting openbare wegen	Fiche	25	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Minder advieskosten verkeer	Fiche	25	- € 5.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Lagere kosten onderhoud derden begraafplaatsen	Fiche	25	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Lagere	Fiche	25	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000

Onderwerp	Fiche/Regulier	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
uitgaven verkeersmaatregelen						
Lagere uitgaven verkeerseducatie	Fiche	25	- € 3.000	- € 3.000	- € 3.000	- € 3.000
Actualisering raming straatwerk bonnen	Fiche	25	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000
Temporisering kapitaallasten	Fiche	26	€ 0	- € 75.000	- € 50.000	€ 0
Omgevingsdienst Haaglanden (bezuinigingsopgave)	Fiche	7	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000
Programma 4			€ 81.133	€ 180.347	€ 218.800	€ 218.800
Nieuwe Mariaschool concept kapitaallasten	Regulier		€ 0	€ 112.500	€ 275.000	€ 275.000
Herzien kosten leerlingenvervoer naar werkelijkheid	Regulier		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Versterken beleidscapaciteit sociaal domein t.b.v. kostenbeheersing	Regulier		€ 30.000	€ 30.000	€ 0	€ 0
Het beschikbaar stellen van schoolmaatschappelijk werk	Regulier		€ 15.629	€ 0	€ 0	€ 0
Terugdraai	Regulier		€ 91.704	€ 94.047	€ 0	€ 0

Onderwerp	Fiche/Regulier	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
ng besparing schoolwoningen						
Onderwijs algemeen	Fiche	38	- € 700	- € 700	- € 700	- € 700
Huisvesting basisonderwijs kinderopvang	Fiche	39	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Onderwijs achterstandenbeleid	Fiche	40	- € 39.000	- € 39.000	- € 39.000	- € 39.000
Lokaal onderwijsbeleid	Fiche	41	- € 12.000	- € 12.000	- € 12.000	- € 12.000
Bezuiging informatievoorziening	Fiche	66	- € 2.500	- € 2.500	- € 2.500	- € 2.500
Jeugdsport beleid	Fiche	42	- € 2.000	- € 2.000	- € 2.000	- € 2.000
Programma 5			€ 142.200	- € 432.300	- € 622.300	- € 552.300
Kinderopvang toezicht	Fiche	46	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Herzien kosten jeugdwetvervoer naar werkelijkheid	Regulier		€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000
Versterken beleidscapaciteit sociaal domein t.b.v. kostenbeheersing	Regulier		€ 60.000	€ 60.000	€ 0	€ 0
Kosten voor doorlichting en actualiseren contracten buitensport	Regulier		€ 40.000	€ 0	€ 0	€ 0
Bijdrage	Regulier		€ 34.000	€ 0	€ 0	€ 0

Onderwerp	Fiche/Regulier	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
projectorganisatie kostenbeheersing Jeugd 2025-2026						
GGD Haaglanden	Regulier		€ 26.000	€ 0	€ 0	€ 0
Jeugd geïndiceerde zorg	Fiche	33	€ 34.000	- € 420.000	- € 520.000	- € 450.000
WMO medische keuringen	Fiche	34	- € 1.200	- € 1.200	- € 1.200	- € 1.200
WMO PGB	Fiche	35	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000
WMO zorg in natura	Fiche	36	- € 55.000	- € 55.000	- € 55.000	- € 55.000
Muziek en Zang	Fiche	43	- € 1.000	- € 2.000	- € 2.000	- € 2.000
Subsidie volksfeesten	Fiche	44	- € 1.000	- € 1.000	- € 1.000	- € 1.000
Subsidie KCSV	Fiche	45	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000
Adviesraad	Fiche	47	- € 600	- € 600	- € 600	- € 600
Maatschappelijk werksubsidie	Fiche	48	- € 8.000	- € 16.000	- € 16.000	- € 16.000
Welzijn SWMD stichting welzijn Midden-Delfland	Fiche	49	- € 7.500	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000
Bibliotheek	Fiche	50	- € 2.500	- € 6.500	- € 36.500	- € 36.500
Programma 6			- € 69.820	- € 209.820	- € 243.820	- € 243.820
Kostendekkend verhuren gemeentelijk vastgoed Woudseweg	Fiche	21	- € 5.500	- € 11.000	- € 11.000	- € 11.000
Kostendekkend verhuren gemeentelijk vastgoed	Fiche	22	- € 2.000	- € 4.000	- € 4.000	- € 4.000

Onderwerp	Fiche/Regulier	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
Lijsterbesstraat						
Kostendekkend verhuren gemeentelijk vastgoed Prinses Irenelaan	Fiche	23	- € 5.000	- € 10.000	- € 10.000	- € 10.000
Verlaging huuropbrengst door afstoten Prinses Beatrixstraat.	Regulier		€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
Verlaging huuropbrengst opzegging incidenteel gebruik - biodanza	Regulier		€ 1.800	€ 1.800	€ 1.800	€ 1.800
Extra handhaving sociale zekerheid	Regulier		€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
Daling BUIG-lasten door inzet op extra handhaving sociale zekerheid	Regulier		- € 27.000	- € 27.000	- € 27.000	- € 27.000
Sociaal juridisch dienstverlening	Fiche	29	- € 7.500	- € 15.000	- € 15.000	- € 15.000
WSW en beschut werk	Fiche	30	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000	- € 30.000
Verplichtingen armoede beleid, stichting babyspullen	Fiche	31	- € 1.120	- € 1.120	- € 1.120	- € 1.120
Vreemdelin	Fiche	32	€ 0	€ 0	- € 34.000	- € 34.000

Onderwerp	Fiche/Regulier	Fichenr.	2026	2027	2028	2029
genbeleid						
Aframen uitvoeringskosten toeristenbelasting	Fiche	59	- € 2.000	- € 2.000	- € 2.000	- € 2.000
Stijging tarieven toeristenbelasting	Fiche	60	€ 0	- € 120.000	- € 120.000	- € 120.000
Bezuiging informatievoorziening	Fiche	66	- € 2.500	- € 2.500	- € 2.500	- € 2.500
Uittreden businesspark Haaglanden	Fiche	8	- € 9.000	- € 9.000	- € 9.000	- € 9.000
Programma 7			- € 518.596	- € 369.034	- € 136.428	- € 101.944
Actuele raming leges bouwvergunningen	Regulier		- € 339.596	- € 190.034	€ 42.572	€ 77.056
Budget implementatie omgevingswet	Fiche	1	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000
BAG VGI Luchtfotografie	Fiche	2	- € 9.000	- € 9.000	- € 9.000	- € 9.000
Omgevingswet	Fiche	6	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000
Aframing budget voor bestemmingsplannen	Fiche	11	- € 40.000	- € 40.000	- € 40.000	- € 40.000
Bezuiging informatievoorziening	Fiche	66	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Bezuiging informatievoorziening	Fiche	66	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Eindstand Kadernota			€ 509.440	- € 64.047	€ 237.010	€ 193.357